

JRÜ
Üldise Ajafoo Kateeder

Prantsuse töötavate masside olukord
kodanliku revolutsiooni ajal ja
bakuvistlike liikumine

Diplomitöö

Aino Miljan

juhendaja: dots. J. Madisson

Tartu, 1956. a.

Sissejuhatus.

XVIII sajandi lõpu Prantsuse kodanliku revolutsiooni puhkes selle üha kasvava vastuolu piinab, mis oli tekkinud ühelt poolt teelise jõudude arenguise ja teiselt poolt fodaalse Prantsusmaa ügarmunud sotsiaalse ja poliitilise konna vahel.

1789. a. oli Prantsusmaal veel säilinud fodaal-absolutistlik kord. Väimeliikud ja aadid, kes moodustasid vähemiku Prantsusmaa elanikkonnast olid valitsevaks klassiks. Nad olid vabastatud ettevõtte maksust, kasutasid kõiki privileege ja aubust, mida neile andis nende valitsev seisund.

Priviligeeritud seisuste vastas seisis kolmas seisus - talupojad, kodanlus ja linna plebeilised elemendid. Talupojad olid mõige armumamad. Talupojad elasid mõisnike maapeal. Teda rõhusid fodaalsed noormised. Ta oli

kohustatud tauma mause nii rahas kui ka
 natuuras. Talupoegade sissetulemist erandis
 lään maasudid. Talupoegade majapidamine
 oli keskeajal taunel. Põllutööriistade vilt-
 sad, loomade oli vähe. Talupojad tahtsid vaba-
 neda fodaalseist noormistest ja nad asusid
 võitlema nende vastu.

Föölisid ei kujutanud sel perioodil eü-
 list klassi. Neid nimetati plebeiliseks mas-
 siuks ehk elproletariaadiks. Elproletariaat
 koosneb sellidest, manufaktuuri tööliskutjast.
 Ka elproletariaat võitles talupoeghonnaga
 võitleb revolutsioonilise võdanduse lipa all
 fodalismi vastu.

XVIII sajandil hakkas lõpule jõudma aadli
 laostumise protsess ja seoses sellega keerus
 este ja rikkus võdandus. Võdandus oli
 nõlvandade seisuse kõige ahenemad osad.
 Oma tööstuslikus ja kaubanduslikus tege-
 vuses ta satlus igal sammul teda tõusta-
 vate privileegidele ning seppärast ta nõu-
 dis vastu kõrgile privileegidele ja faniist-
 tele, mis olid tulinud Prantsusmaa kapi-
 talistliku arengu teel ja täit majanduslikku
 ning poliitilist vabadust endale. Prantsuse
 võdandus revolutsiooni juhiks ja linna veehi-
 mid ning talupojad moodustasid löögijõu.

xviii sajandi II poolel oli Prantsusmaa
 agrarismaa. Rahvastiku põhiline era-
 tegelus põllutööga. Kuuld võrreldes teiste eu-
 roopa mandri maadega oli ka kaubanduse
 ja tööstuse arengult juba esirinnas,
 jäädes maha ainult Inglisele. Kuuld
 tööstuses oli veel säilinud tsunftiline organi-
 satsioon ja see takistas tööstuse arengut.
 Tsunftide võim oli Prantsusmaal kapita-
 listliku tööstuse - manufaktuur. See are-
 nes just neis kohtades, mis olid vabad tsunfti-
 regitist. Manufaktuurid olid peamiselt väi-
 kesed, suuri oli vähe. Kaubandus enne revo-
 lutsiooni oli hästi arenenud. Kuuld oli alles
 ka rida kohalikke taristusi kaubanduse
 arengus, olid kohati veel tollid.

Seega lõi revolutsiooniline Prantsus-
 maa poliitiline võrd igal sammul tõu-
 nud maa testlike jõudude arenemisele ja
 masside materiaalse heaolu tõstmisele.
 Selleks, et prantsuse rahvas võiks kogu maal
 majandust edasi viia, oli tarvis kõrvaldada
 fodaalne võrd.

1789. a. puhkenud Prantsuse kodanliku
 revolutsiooni tähtsaks selle eesmärgi, ka lihv-
 demis fodalismi ja andis vabad käed
 kapitalismi arenguks.

Prantsuse kodanlik revolutsioon oli rahvasoolutsioon, kus sellest rõõm osa rahvamassid, kes esitasid oma nõudmisi. Nad alustasid võitlust feodalismiga ja viisid selle lõpuni. Oma ülesandelt kodanlik, hargnes Prantsuse revolutsioon kodanlik-demokraatlik revolutsioonina, milles rahvamassid astusid välja oma nõudmistega, leidsid oma revolutsioonilised organisatsioonid ja rajatasid pitsevi kogu revolutsiooni käigule. Looued võitlus käigus revolutsioonilise valitsuse, lahendas prantsuse rahvas lühikese ajaga revolutsiooni põhilised ülesanded ja suutis kaitseda oma kodumaa rüüstatust.

Prantsuse revolutsioon kergitas esile "uue maailmanõuona idee", mis peaaegu tuua sajandi võna jäändis ette feodaalse Prantsusmaa varemisi loodud kodanlikust korras.

Küüdisaegne proletaarne liikumine jätnud eetes tingimustes võitlust viletsuse ja õigustuse hävitamise eest, mida olid alustanud rahvamassid Prantsuse revolutsiooni ajal. Kuid siis polnud veel eeldusi nende ülesannete lahendamiseks.

Käusoleva töö kirjutamisel lähtusiu käiguplaalt marksismi-leninismi klassikute

reisunohtheadest ja hinnanguist Prantsuse revo-
lutsiooni kohta. Marx, Engels ja Lenin on
üksikasjaliselt analüüsinud neini Prantsuse
revolutsiooni tähtsamaid sündmusi, andnud
hinnanguid selle peamistele sündmustele.

Käsitleva töö kirjutamisel kasutasin nii
nõukogude ajalooste kui ka nõukogude
ajalooste töid. Nõukogude ajalooste
töödest kasutasin V. P. Kolgini ja E. N. Talle
toimetusel ilmunud „Французская бур-
жуазная революция 1789-1794“ ja A. Ман-
нди „Французская буржуазная револю-
ция XVIII века“. Muud töid on käsit-
atud nõrdumisi põhjalikult Prantsuse
revolutsiooni üksikuid etappe.

Tähtsat kohta töö kirjutamisel annas
D. P. Paljabski „История“, mis andis vää-
rtusliku materjali G. Ternidevi pöörde
kohta ja selle järgnenud reaktsioonilise
ajajärgi kohta. Selles teoses on näidatud
milline oli rahvamasside olukord pärast
G. Ternidevi ja samuti on käsitletud seal
rahvamasside liikumist žurnalis ja
preiales. Žurnalis ja preiale ühistöö
nõuimust on põhjalikult analüüsinud
Talle oma teoses „История импе-
рии“.

Suure tähtsusega närvolava töö niijuta-
misel oli ka Farle "Padoniu nacc bo
Franyiu b shoxy pibonoyiu", mis annab
materjali töö esimese peatüki s.o. töötava-
vate masside olukorra selgitamiseks. Selles
teoses Farle näitab tööstuse arengut
Prantsusmaal revolutsiooni mitmesugus-
tel etappidel ja ka revolutsiooni ul-
ting samuti tulemused ta töötavate
masside olukorra.

Jahohiivide diitatuuri käsitlemisel
kasutasiu J. Mathiezi tööd "Fropoda c
geporobuznau u soyuambuse gubnenue
b shoxy mppopa". See teos paneb väär-
tuslikku materjali jahohiivide olukorra
kohta. Mathiez anna teoses analüüsi
üksikasjaliselt jahohiivide diitatuuri
üksikuid etappe ja näitab neid põhjusi,
mis põhjustasid jahohiivide languse.

Töö teise osa kirjutamisel kasutasiu
peamiselt Buonaroti teost "Zarokop bo
vnuu pabekemba". See teos praegusel küti-
lises väljandas en põhiliseks materjaliks
bakuaismi käsitlemisel. Buonaroti annab
selles üksikasjaliku kirjelduse bakuaist-
liku liikumise kohta. Näitab, mis teener
su liikumine, milline tähtsus tal oli ja

missa ta lüüa sai. Buonarroti näitleb selle
babeistide utopistlikku õpetust meest
ühiskondlikust vaadast.

Suurt tähtsust babeistliku liikumise
näitlemisel annab ka Fregolevi teos
„Зарождение социализма”. Seal on antud põhja-
lik näitus sotsialorganisatsioonide tegevusest
ja tegevusest.

Peale eelpool mainitud matujali kasu-
taste veel ka Belgia teosid „Очерки
по истории социализма” ja „Воспоминания
социалистических учений”. Nendest teostest
sain matujali utopistliku sotsialismi
teeme ja arengu kohta.

Nähemal määral on teos kasutatud
võel matujali „Французская буржуазная
революция” ja Deminget „Фабрикс и
заговор рабов”.

Prantsuse töötavate masside olukord kodanliku revolutsiooni ajal.

XVIII sajandi II poolel oli Prantsusmaa põhiliselt agraarimaa. Elanike arv ulatus 24-26 miljonini. Akadeemik Faure andis välja linnades 1.999. 911 inimest.¹ See näitab, et linnades elas vaid $\frac{1}{12}$ - $\frac{1}{13}$ elanikkonnast. Rahvastiku põhiline osa tegeles põllutööga. Sel perioodil hakkus arenema ka tööstus, kuigi Prantsusmaa tööstuslik areng XVIII sajandil oli viitendatud. Kui võrreldes teiste Euroopa mandimaaadega oli ka kaubanduse ja tööstuse arengult juba esirinnas, jäädes tugevalt maha ainult Inglismaast. Tööstuse keskused olid Prantsusmaa suurimad linnad: Pariis, Lyon, Marseille, Bordeaux, Rouen, Lille, Nantes, Foulouse, Metz, Troyes jt.

Kui prantsuse tööstuse arengut pidurdasid fodaalsed suhted, XVIII sajandi lõpul oli Prantsusmaal veel säilinud tööstuse tsunftiline organisatsioon. Iga tsunft määras kindlaks meistrite

¹ vt. Шапе, Работни класс во Франгии во эпоху революция, т. II, л. 78.

arvu antud tootmisalal, samuti etrustas ta, paljse
 õpilasi ja selle võis olla igal meistril. Õpipoisid elasid
 väga raskest tingimustes. Neile ei maastud
 üldse palua, neid võis kehaliselt karristada ja
 müüa tervete pere mehele jne. Sellide oluand oli
 veidi parem. Nad töötasid 12-14 tundi päevas
 1½-2 tunnise vaheajaga. Palu võikus neil 1 liire
 50 saantiimist kuni 2 liire 50 saantiimini päevas.
 Tsunftinuid rõhus ka need. Meistriks saamine
 oli seotud suure raskestega, tuli sooritada
 väga raske katse oma spetsiaalalal, esitada es-
 mejulik meistritöö, sisse maksta suur rahasumma
 tsunfti kasuks ja korraldada kõigi tema meistrite
 riikliku nostitamise.

Tsunftid üha enam tardusid ja tsunftitööstus
 ei suutnud rahuldada kasvavat nõudmist tööstus-
 kaupade suhtes. Tsunftide vastu olid kodanlus ja
 samuti ka töötajad, sest tsunftid võtsid neilt sageli
 teenistusvõimaluse. Tööstus hakkas heitma endalt
 piiratust, mida tsunftid veel püüdsid hoida jäms.
 lused manufaktuursed ettevõtted tootsid odava-
 malt, kiiremini ja leidsid pidevalt laienevat turgu
 oma toodetele.

Valitsus oli sunnitud tegema arenevale manu-
 faktuurile järeleandmisi.² Nii anti välja F. IX 1762.a.
 ordonants, mis lubas manufaktuure elanikele, kes
 pole tsunftide liikmed toota iga liiki kangaid.

¹ vt. Шапе, Крестьяне и рабочие во Франции в эпоху
 великого переворота, т. II, лн. 57

² vt. Шапе, Рабочие в массе..., т. II, лн. 78

Mü kannas Prantsusmaal välja kujunema manufaktuuri tööstus. Juba XVII sajandil asutati Prantsusmaal nn. kuninglikke ehk riiklikke manufaktuure, mis olid riigi elamul. Sellisteks manufaktuuriideks olid gobelääne tootev gobelääniide manufaktuur, Sevres'i porselanimanufaktuur ja kalleid kangaid tootev manufaktuur Beauvais. Manufaktuure kuulus ka üksikisikutele ja istute gruppidele. Oli naisinute ja kompaniide privilegitud manufaktuure, kes said riigi poolt privileege, soodustusi ja subsideerimise.

Üldiselt Prantsusmaal oli levinud sel perioodil deentraliseeritud manufaktuure. Lühikeskusele töötasid talupojad ja linnas plebeelised massid ümbesüünnast. Peamiselt esines see tekstiilitööstuses. Püükilase, linase ja villase riide tootmine oli levinud ka külades, kus elasid netrajad ja kangrud. Tegipitii valmistamist ja pügli valmistamises tehti riide ettevalmistavaid töid kodus. Brandis oli aga Lyonis süditöölennine, mis oli organisatsioonil linnas kodutööndusena. Selline deentraliseeritud manufaktuure oli levinud Normandias, Bretagne'is, Flandrias, Cambes'is, Lotringis, Campagne'is ja teistes nohtades.

Külades tegelised talupojad manufaktuure

1. et. С. В. Марш, Фабрике национальных мануфактуръ во Франци во эпоху революци, кн. 15

töoga põllutööst vabal ajal või selle kõrval, saades siit lisasissetulekut.¹ Sejuures leppisid nad ka väiksema palgaga kui linna-töölised, kellele see töö oli ainsaks sissetuleku allikaks.

Kodutööandusega tegesid peamiselt vähese maaga või maatud talupojad. Väiksemal määral tegesid sellega ka teised talupojad peamiselt siis külas, kus piinas oli vähe viljaka. Kui aga maa andis küllaldaselt saaki, siis talupojad väga vähe tegesid manufaktuurse tööga. Sel juhul isegi rikas talunikustung ei meelita neid ära põllutöödelt.

Külätööstus esines mitmel kujul:² 1) Põllutööstust vabal ajal vedati ja kooti kodus. Lühiajaline vedustest ja kangastest müüditsemisest. Selline müüditsemine oli tavaliselt laialdaselt levinud prantsuse külas XVIII sajandi lõpul; 2) teetja ja tume vahel tekkis vahendaja vahikandi või ülesetja näol; 3) ettevõtja annab teoraine ümberootamiseks. Eriti laialt oli see müüditsemine levinud siis, kui oli tegemist kolooniaist või välismaalt saadud teorainega. Mõnikord andis ettevõtja ka tööriistad teoraine ümberootamiseks, (Sedan, Abbenille'i, Amiens'i manufaktuur) kuid seda esines XVIII sajandil mel harva.

¹ vt. Flapue, Pabotiu uacc..., v. II, lk. 90

² vt. Samas, lk. 104-105

Kuivõrd loomud oli prantsuse külaodes kodutöendus, seda näitavad ka statistilised andmed¹ 1788.a. Troyesi ringkonnast. Väitens Chatresi külas 19 inimest tegelesid suunade valmistamisega, 60 inimest ketras puuvilla.

Sedani valmistamises² 1788-1786.a. töötas 15000 töölist. Neist ainult $\frac{3}{5}$ elas Sedanis ja $\frac{2}{5}$ elas Sedani ümbruses.

See külaodes loomud kodutöendus andis puustava töögi tsunftikonvale ja tööstuse reglementatsioonile.

Suured manufaktuurid, kus töötajad töötasid manufaktuuri ruumides, olid havaldasid. Sellisteks võiks nimetada kalevimanufaktuuri Abbville'is³, kus 4 suures hoones töötas 1000-1200 ketrajat ja vii hoones veel uudujad ja muud töötajad. Lõinud elasid manufaktuuri hoones.

Ka paberi tootmine händos töötajate uudemist manufaktuuri hoonesse.

Prantsusmaal sel perioodil tööstuslik tehnikas oli väga madalal tasemel ja see taustas manufaktuuride arengut.

Tehnika madalast tasemest mõeldis ka see ajaolu, et prantsuse teoteid paljudel aladel ei loetud kvaliteedilt kõige paremaks.

¹ St. Борнш, Хрестоматия по социальнo-экономической истории Европы в новое и новейшее время, л. 52-53.

² St. Марш, Работы массе..., II, л. 68

³ St. Самар, л. 67

Prantsuse töölised ei kujutanud sellal endast
 neid iseseisvat jõude, väljarejunenud töölis-
 klassi. Nad elids vähe mõtseentressitud,
 nad polnud ühtselt huvidega ja neil polnud
 oiget omavahelist sidet. Töölise prantsuse mass
 koosnes sellidest ja manufaktuuride töölistest.
 Töölise elumood oli äärmiselt raske. Töö-
 päev oli 12-16 tundi pikk, neid samal ajal
 tööpalk polnud segugi parem kui käsitöö-
 listel. Manufaktuuri tööline sai keskmiselt
 päevas 25-30 sou'd*. Sellest oli vähe elatumi-
 seks, sest manufaktuuri töölised olid perekonna-
 inimesed. Suurem osa palgast melus leeva
 ostmiseks. Ene revolutsiooni läks sellens 88%
 töölisperekonna elavest. Hinnad aga kasva-
 sid pidevalt. 1771-1789. a. hinnad kasvasid
 45% võrra, 1785-1789. a. — 65% võrra. Tööpalk
 aga suurenes 1771-1789. a. 17% võrra ja 1786-
 1789. a. — 22% võrra.

Wolfe
 new
 1809

Peale selle oli olemas palju pühapäevi, millel
 ei töötatud ja siis ei saadud ka palua.
 Nii oli aastas ainult 250 tööpäeva.

Töömehhid olid väga mehvad. Eriti unna-
 vad olid töötajimused naevandustes. Kae-
 nurid alustasid tööd päikese tõusul ja lõpe-
 tasid töö õösel.

Laialdaselt kasutati manufaktuurides naiste

* 1 sou = 20 santiemi

† vt. Espina, История промышленности во Фран-
 ции, т. I, lk. 89

ja laste tööd, millele aga mausti tunduvalt vähem
 palga. Suures hõbeville'i manufaktuuris ^{2/3}
 töelistest olid naised ja lapsed. Naised said
 seal 15 sou'd päevas ja lapsed veelgi vähem.

Töölised asuvad võitlema oma raske ole-
 konna vastu, teuvad esimesed streigid, kuid
 need suutakse karmilt maha. On teateid streigi-
 liikumise suunist kaardest revolutsiooni eel,¹ eiti
 Pariisis ja linna pleksi ülestõuse paljudes linnades
 eiti 1788.a. kevadest alates (Lennes, Grenoble jt)
 Aga see rahvalikumine oli veel killestakud
 ja oli ka lahus talupoegade liikumisest.

„Alates XVIII sajandist Euroopas ei oleud tõist
 revolutsiooni, millele ei oleks eelnenud kaubandus-
 ja finantskriis. See on samal määral kehtiv
 1789.a. revolutsiooni sehtes....“²

Viimane suu kodanliku revolutsioon oli inglise
 kodanliku revolutsioon XVII sajandil. Kuid XVIII
 sajandi lõpul toimunud Prantsuse kodanliku
 revolutsioon avab uue ajajärku maailma-aja-
 loos. N. S. Lenin ütleb, et XVIII sajandi lõpu Prantsuse
 kodanliku revolutsioon oli suu revolutsioon, sest
 „oma klassi,..... kodanluse jaoks teostas ta nii-
 võna palju, et kogu XIX sajand.... suud ei
 teinudki, kui üks läbi, teostas vade kaup, a,
 müüsihtles seda, mida olid loonud suud Prant-
 suse kodanluse revolutsionaärid.“³

¹ ot. Голушев, Крестовничские и нредельские гваснения;
 Утопие-марксовцы, № 4, 1939, л. 92-93

² Маркс и Струве, Социализм, т. IX, л. 317

³ N. S. Lenin, Труды, 24. к., л. 304

juba 1786. a. oli Prantsusmaal alanud
 finantskriis. Valitsuse finantspoliitika oli lõppe-
 nud fiaskoga. Kuus kaaras ka kaubanduse
 ja tööstuse. Tööstuses oli müüsi tunda juba
 1787. a. lõpul ja eelsti 1788. a. Laostunud maa
 ei saanud taimeitada palju kaupi. Suureks
 loogikas kaubandusele oli see asjaolu, et seitse-
 aastase sõja tagajärjel oli Prantsusmaa naasta-
 nud praegu näinud oma asumaad. Kaeti lään-
 sid India ja saanti Inseeinas asuvad no-
 leoniad kuni Missisipi jõeni.

1786. a. sõlmis Louis XVI kaubalepingu Inglis-
 maaga, mis oli kahjulik Prantsusmaale. See
 oli kahjulik ainult prantsuse veinivalmistajatele
 ja luksuseseemete tootjatele, kahjulik aga tööstu-
 ule. Selle lepinguga alandati sisseveotolle ing-
 lise kaupadelt. Odavate inglise kaupade pool-
 uputas üle Prantsusmaa. See sundis prantsuse
 manufaktuuri omanikke kitsendama tootmist.
 Parhimsine oma maa kaupadele väheneb. Manu-
 faktuuri omanikud peavad vähendama tööliste
 arvu. Maal tekitab tööpüudus. 1787-88. a. talvel
 Amiens'is oli 46000 töötut. 1788. a. lõpus Prant-
 susmaal oli enam kui 200000 töötut. Kui
 Amiens'is ja Abbeville'is villase riide tootmisel
 töötas varem 7547 tööpinki, siis 1788. a. lõpus
 oli neid jäänud ainult 3668. Saanti na

¹ vt. Шапе, Рабочий класс..., т. I, lk. 177j.

Troyes linnas elas teadmise üle rasvet müüsi.¹
 1786. a. lõpul täie heoga töötanud 2500 tööpärgist
 töötas ainult 1157. 1543 meistrit - kangut jäid
 töötama. Aga see ammuordade jätkis töötama üle 3000
 muu töötaja. Belgia rasveme olukord oli villase
 riide teotmisel, kus iga tööpärgi vajab 2 meist-
 rit ja 12-15 töötajat.

Luid samal ajal hinnad tõusid tohutu
 määrisega. Sellele lisandus 1788. a. muudatus, mis
 hävitas laiadele aladele roogu saagi.

1787-1788. a. majanduskriis oli seaduspärasus
 nähtuseks Prantsusmaa majanduslikus arene-
 mises absolutistlik - fodaalne režiimi tingimus-
 tes.²

Majandusliku olukorra halvenemise tõttu
 teravnes maal klassivõitlus. Rahutused algasid
 maal ja kandusid linnadesse. Linnades
 toimusid streigid ja väljastumised kaupmeeste
 ja spensulantide vastu.

Stäitena Marseille'is ja Toulon'is linnaplebid
 nõudsid toiduainete hindade alandamist. 1789. a.
 toimusid rahutused Pariisis.³ 1788-1789. a. talvel
 meelas Pariis tohutu näljane mass, mida ajas
 pealinna see asjaku, et neil oli võimatu leida
 vähematki teravilja maal. Suurel alal meel emi-
 grati saen paisvas tänavatele uue töötute
 kategooria - teenid. Oma haripunkti saavut-

¹ И. Волков, Хрустальная вода..., л. 52

² И. Волков - Париз, Французская буржуазная революция, л. 381.

³ И. Париз, Работы классы..., I, л. 59

tas liikumine 1789. a. aprillis, mil 27-28. aprillil
peustati nähe riikse valimise majad.

Samal ajal tekkisid ka valimised genea-
staatidesse. Kolmas sessus sai õiguse saata gene-
aalstaadidesse 600 saadikut kogu teised
sessused kokku. Õiguse valida said need, kes
olid saanud 25. a. vanus ja mansid mitte
alla 5 liire mansu. Nü kindlustas sessus
kolmanda sessuses enamusse kodanusele.

Oma saadikutele andsid valijad kaasa kaabe-
riju, kes nähti majandusliku olukorra parau-
damist. Kolmanda sessuse kaaberijad nõud-
sid konstitutsiooni andmist, aadli ja vaimu-
like privilegide kaotamist, kõigi sessuste võrd-
sustamist õiguse suhtes. Näga nähe oli nend
kaaberijades juba tööpärga küsimusest.

Geneaalstaadid avati 5. mail 1789. a. kuid
ka geneaalstaadid ei suutnud kuu muuda-
tusi antud rasmesse olukorda. Nähepeal hak-
kasid Pariisis tootlusahutused. Kõik see paiku-
tas masside revolutsioonilist meeleolu.

Maal kujunes välja revolutsiooniline situatsi-
on, mida Lenin iseloomustab kolme pra-
tunnusega: „1) Ajaolu, et valitsevad klassid
ei suuda muutmata olukorral säilitada oma
võimud; 2) üks või teine „telemihtide“ küis, valit-
seva klassi poliitiline küis, mis tekitab pra-

kuhu muutab sisse rõhutatud klasside rahel-
 elumatus ja viha. Revolutsiooni saakumiseks
 haurikult ei piisa sellest, et „alamkihid ei
 taha“, vaid on muutav veel, et „ülemkihid
 ei saa“ lada endist viisi. 2) Haurikust
 suurem rõhutatud klasside häda ja viletsus
 teadvamine. 3) Fundus antiikseuse tõus, mille
 mainitud põhjused esle nutuvad rahva-
 hulvades, kes „rahulikul“ ajastul lasvad
 endid rüünda raiuselt, neda aga toomistel
 aegadel, nii kogu viisi olukord kuu ka
„ülemkihid“ ise tõukavad iseseisvale ajaleo-
 lesse väljaastumisele.”¹

Meile objektiiusele põhjustele peavad lisau-
 duma veel subjektiiused põhjused „reo-
 lutsioonilise klassi võime läbi viia massilisi
 revolutsioonilisi autsione, mis on müllalt
järelised selleks, et puustada (või muuda)
 vana valitsus, kes muuagi, isegi viisi ajas-
 tul ei „muu“ muide, kui teda ei muutata.”²

14. juulil 1789. a. rahvamassid koos kaardi-
 väelastega liikusid Bastille juurde ja hakkasid
 seda piinama. Päeva lõpuks pärast ägedat
 lahingut Bastille alistus ja võitjans tuli rah-
 vas. Prantsusmaal oli puhkenud kodanlik
 revolutsioon.

„Kodanlikul revolutsioonil oli ainult üks

¹ N. S. Lenin, Teos, 21. köide, lk. 187

² Sama, lk. 188

õlesanne - ära pühuda, nõuale heita nõik
 endise õhisnõuna kammitsad. Seda õles-
 annet täites täidab iga kodanlik revolüt-
 sioon nõik, mis temalt nõutakse: ta viin-
 dab kapitalismi kasse.¹

Rahvahulvade esimene poliitiline loosun-
 gite all toimunud väljastumine 14. juulil
 lõppes võiduga. Selle võidu kasutas ära
 suurvõim, kes haavas võimse enda kätte.

Bastille vallutamise oli signaaliks rahva-
 liikumisele presintides.² Igal pool linna kes-
 kes võtab kodanlus Pariisi eskaajal võimse enda
 kätte ja organiseerib rahvuskaitse.

Õitlust alustasid ka talupojad. Väljased
 talupoegade massid tungisid aadlitesse
 ja süütasid need põlema. Nad põletasid tule-
 rüütelid need domumendid, mis olid märgitud
 nende fodaalkoormatiseid. Talupoegade välja-
 astumised olid suunatud peamiselt mõisnike
 ja fodaal - absoluutliku režiimi vastu.

Talurahva revolutsioon levis nii suure kii-
 rusega ja viendas aadlikesse nii suure hirmu,
 et Jutav Doge oli sunnitud nästle võtma
 talurahva müstisuse.

4. aug. õõl Jutav Doge tühistas mõned
 vananenud, vähemtähtsad aadli esõigused.

4. aug. õõsil istungil kaotati ka tsunftid

¹ N. S. Lenin, Valitud teosed, II, lk. 234

² vt. Манюфре, Французская буржуазная революция
 XVIII века, lk. 32

printsiipaalilt.¹ Formaalset teinist tšunftide kaotamine alles 2. märtsil 1791.a.

Tšunftide kaotamine kutsus esile teatud rahulusi tšunftitöötajate hulgas. Näiteks 18. aug. 1789.a. teinist ratsipate tšunfti töötajate demonstratsioon. Aga kõigi tšunftide arvuks kaebad staatustide riknemise ja ebastabiilsuse kohanemise üle jäid ilma igasuguse mõjuga ja töötajad seal, kus oli vajalik, ise otsustavalt võitlesid tšunftikona igandite vastu.

Uus kord püüdis igati soodustada tööstuse ja kaubanduse arengut.² 1790-91.a. kaubanduslik-tööstuslik kriis veidi nõrgenes. 1790.a. ilmus tööstuses teatud elavemine, aga mitte näinjal. Eriti raskest kannatas tekstiil- ja metallitööstus, kuna seoses revolutsiooniga paljud arstomaadid emigreerusid ja järsult vähenes nõudmine luksuseesemetele. 1789.a. alanud langus oli süü tšunftide ja ei paranenud olukord ka 1790-91.a. aastal ning raskenes eiti 1792.a., kui algas sõda.

Textiil- ja metallitööstuses said löögi süüdi ja piitside teostamine, sest nende tarbimine seoses arstomaadide emigreerumisega vähenes.

Raske oli olukord ka kuninglikes manufaktuurides,³ kus teodeti peamiselt luksus-esemeid.

¹ M. Пларе, Работы национальных..., л. 65

² M. Воллин-Пларе, Французская буржуазная..., л. 77||.

³ M. Пларе, Работы национальных..., л. 183

1790. a. algas Pariisis ja teistes linnades märgatav ehitustegevuse laenuvõtte. See oli tingitud assignaatide pidevast langusest, linnad püüdsid müüsti paigutada oma kapitale kindlasse kohta. 1790. a. oli ka hea saak ja see kõiki nõudis tööhäsi. Lõid 1792. a. see ajutine parandusmadus ja Prantsusmaa astus uude kestvasse müüsti.

Töölise materiaalse olukord ei paranenud sugugi peale Bastille vallutamist. Tööpuudus ja toitlusrasvused isegi kasvavad. Kuigi 1789. a. viljasaak ei olnud halb, olukord ei vähenenud sugugi.

See leivapuudus ei olnud sugugi noormaa nähtus, sest revolutsioonieelse Prantsusmaa elatus oma viljast, viljaavalud ikaldused. Süs fodaal lõi vilja kuuks, sest ta tahtis elada tantsvalt ja selleks oli vaja raha. Lõid talupojad ei vajanud sugugi tantsvat elu, vaid nad tahtsid saada oma vilja eest kas neile tavilikke kaupse või kindlat raha. Kuna aga seda polnud, siis nad ei müünudki vilja.

Töölise arv aina kasvab, sest näit. lennusesseid teevad manufaktuurid pidid vallandama oma töölisi. Paljud aristokraadid emigreerusid ja nii jäid töötama nende teenid.

¹ St. P. Ljurov, Борьба массов и парии в бериней оорануузеней революуун 1789-94н, лн. 204jj.

Revolutsiooni tulemusena linnades tekkisid
 munitripaliteudid samuti ei võtnud midagi ette
 töötajate raske olukorra parandamiseks. Töota-
 jad alustasid võitlust, mis teinuksid aug. Pa-
 riisis rahulused teurite hulgas, kes nõudsid
 välismaalastest teurite väljasaatmist Pariisist.

Rahvamassid sündistasid oma raske
 olukorras arstovaste ja kuningat.
 Rahvas tekkis mõte, et elus hea kuu
 kuningas Pariisist, et küllap siis para-
 neb ka Pariisi olukord.

1789.a. 5. okt. läks rahvas Nevailles'sse
 ja nõudis kuninga tulekut Pariisi. Louis
 XVI oli sunnitud alistuma ja suure rahva-
 hulga saadik, teodigi kuningas 6. okt. Pa-
 riisist, kus ta nüüd oli rahva valva silma
 all.

Antava Hogu teatavud, et ta on lahuta-
 maku oma kuningast järgnes talle Pariisi, kus
 ta tööle avaldas mõju Pariisi rahvas.
 Antava Hogu poliitika oli vaenulik rahva-
 hulmale. Näit. 21. okt. kuulutas Antava Hogu
 välja sadu sõjasituatsiooni kohta.¹ Selle sa-
 duse järgi oli lehma pandud punane
 lipp heitluseks igasuguste kogumiste ja
 muuavalduste vastu tänaval. Kui rahva-
 hulk ei läinud laiali, siis näidid sõjaväed

¹ A. Boruun - Ilapru, Французская революция...,
 lk. 46 ff.

avada tule rahva pihha.

Lõpuks munitripaliteet otsustas alustada Shoutmaitre'i nõrgustikul mullatööd, kes saavad tööd teha.¹ Nendele mullatöödele nooguesid reijused, vallandatud teenid, nihadest tulnud talupojad jne. Tööle saad seal 20 soo päevas. Tööd oli küll vähe ja seda ei jätunud kõigile, kuid 20 soo'ga oli väga raske ära elada, eriti kui arvestada nõtta seda, et puhkepärade ja pühade palva ei maastud. Irgul töötas veel mulla tööl 10000 inimesest, kuid hiljem see arv suurenes ja augusti lõpul oli seal juba 22000 töölst. Nende mullatöödele pidi valdus kulutama tehnikuid summasid, nii näit. ainult 1791. a. mais kulutati mullatöödele 950000 franki.

Hiitav Kogu hakkas tööleste liigset ventse-treemist, otsustas lõpetada mullatööd Shoutmaitre'i nõrgustikul ja selle asemel avada Pariisis paljudes kohtades selliseid heategevaid töökodasid.

Pärast mullatööde lõpetamist Shoutmaitre'i nõrgustikul munitripaliteet avas rea uusi heategevaid töökodasid. Igar selles töökodas töötas 200 või enam inimesest. Kuid na nenes töökodades masvas pidevalt tööliste

¹ St. Flapre, Kpempone u padone..., lu. 66. jf.

av. Nü oli 1790. a. ent. seal 19000 inimest, 1790/91. a. talvel nuni 31000. Küll püüti pidada töliste arvu maha, tölkuid püüti suunata tagasi provintssidesse ja sellus anti neile isegi abi.

Kasvasid ka pidevalt kulukused neile töökodadele. 1791. a. jaan. muunitipalidest kulutas neile töökodadele 17000 liire nädalas. Sellele lisandus nel valitsusõi-munde karbus, et nad jätaivad vajalikest töökätest ilma erakõõjad. ja hutas kogu oma deurediga 16. juunist 1791. a. sulges need töökõjad.

1790-1791. a. majanduslik laanemine aga ei püraanud vaid koguni tuguda töliste rahulusi. Tõlised hakkasid juba liikuma. 1791. a. kevadeks Pariisi puusepad asutasid oma ünnalike hõdu endiste ünnaskondade põhikõõlele. Tehinguid teunis ka teiste lõu-nades. Pariisi tölised ündustasid sidenseid töolistega provintss. Just siia said paljud tölised poliitilisi kogemusi. Nad ei saanud aga nel omada oma juhte ja programmi ning läksid kodanuse juhtide järele.

Teunisid töliste väljastumised üi Pa-riisis üei ka Abbeville'is, põhja departe-mangudes ja mujal. Neude väljastumised,

mis teinivad majanduslike nõudmistega baasid ja sündiva professionaalse liikumise esimesed suured üritused vaheldusid ja põimutiid teeliste poliitiliste väljastumistega¹

1791. a. rivadil elavnes ka streigiliikumine.² Töömehed rahutusid ehitustööliste ja trükitööliste hulgas. Töölistel nõudsid tööpäeva lühendamist 13-14 tunnilt 10-12 tunnile, samuti kehti tööpäeva suurendamist, sest hinnad olid taaskord.

Ettevõtjad nõudsid munitsipaliteedelt otsustavate aktsiõude tarvituse võtmist. Havalis aruteluima töölisti, kuid ka see ei andnud soovitud tulemusi, streik jätkus. Nüüd ettevõtjad pöördusid Prutava Kogu poole kaebusega tööliste peale, kes kaebajate sõnade järgi tarvitasid enamavahelist konnaletit ja vägivaldseid aktsiõudeid suurema töötaisu saamise eesmärgiga. Prutav Kogu tegi oma liikmest Le Chapelier'ile ülesandeks väljastada seaduseelnõu projekt. 14. juunil 1791. aastal Prutav Kogu võttis vastu Le Chapelier'istise alusel seaduse, mis keelas streigid ja igasugused tööliste organisatsioonid ning nägi ette kaunid naistused streigi algatajatele ja kõigile sellest osavõtjatele

¹ Борнун-Парм, Французская буржуазная..., lk. 79
² И. Парм, Крестьяне и рабочие..., lk. 70jj.

juhub, kui streikjad taotavad aktsiaid
või vägivaldada. " Kõne revolutsioonilise
seisulises prantsuse nõudlus töölisklassi
ära võtta äsja nähtavalt ühinevõitluses.
Demeedoga 14. juunist kuulutas ta ühe töö-
liste koalitsiooni " atentaadiks vabaduse
ja inimõiguste deklaratsioonile vastu, " mida
naistatuse 500 liige suurese rahvaga
ja antiiksete nõudmiste ära võtmisega
ühend aastaks. See seadus, mis riikliku-
poliitiline aktsiadega seer kapitaal ja
töö vahelise konverentsi võitluse kapitalile
sobivasse piiridesse on üle laanud ühe
revolutsiooni ja demokraatilisuse "1

1791. a. Ahtav Kogu võttis vastu ka uue
konstitutsiooni, mille järgi Prantsusmaa
kuulutati konstitutsiooniliseks monarhiaks.
Kogu Prantsusmaa elanikud jaotati
kahte kategooriasse - aktiivsed ja passiiv-
sed kodanikud. Aktiivsed kodanikud
olid ühe prantslane, kes olid 25. a. vana,
omasid nimisvara ja maksid etset maksu.
Aktiivsed kodanikud võtsid osa ka vald-
mistest uude seadusandliku organisse
— Seadusandlik Kogu, mis valiti
kaheks aastaks. Olenevalt sellest kaanuse
saadikuid kuulus nõudluse hulka. 776

¹ K. Marx, Kapital, I köide, lk. 644

saadõnu hulgas oli ainult 3 talupõega ja 4
kätisöölist.

1791. a. 21. juunil kuningas põgenes Pariisist.
Ta tahtis jätta idapiiril asuvaale Pruuve
sõjavägede juurde ja tulla koos neudega Pariisi
peale. Sub, Naunne'i postijaamas kuuti
kuningas ära, vangistati ja toodi tagasi
Pariisi. Asutav Logu püüdis kaitsta kunu-
gat rahva viha eest, kuid rahva surve
oli ta sunnitud nõvaldama kuningas
troonilt. 17. juulil 1791. a. noqunes rahvas
shar'i väljakuule Pariisi, et alla kirjutada
petitsioonile, milles ta nõudis kuningas
nõvaldamist ja sabanügi väljakuuluta-
mist. Asutav Logu saatis rahva vastu
rahvuskaardi, kes avas tule rahvale.

1791. a. sept. lõpetas Asutav Logu oma
tegevuse ja tööle asus 1. okt. 1791. a. Seadus-
andliku Logu.

1791/92. a. maa majandusliku olukord
järsult halvenes. Majandusliku kriis suure-
nes ja sellega seoses teavnes klassivõitlus.
Maad ähvardas sõjakoht.

1791. a. sügisest alates teimusid linnades
leitlusrahukused. Nõuti leivahindade kind-
lause määrannist. Assignaadid langesid,
kasvas spekulatsioon.

1791/92. a. talvel haaras Prantsusmaad leiva- ja suhkurriis.¹ Neelimita rahuldavast tõkkusest ei jätunud paljudes nohtades leiba. 1792. a. talvel kadus änni suult suhkur. Suhkurt saadi peamiselt kolooniasst ja ta oli odav, kuid müüd puhves koloonias ülestäis. Samal ajal aga Pariisis jt. linnades elevõtjad eli veel suuri suhkrutagavaasid, millega nad spekuleerisid. Suhkru hind tõusis tohutu kiirusega. Pariisi elanikkond pöördus Seadusandliku Kogu poole pettusega, milles nõudsid spekulatiivse lõpetamist suhkruga.

Ikka kasvava demaalliduse mõjul Pariisis algasid 1792. a. jaan. tööliste rahutused. Töölisel tungisid äärmesse ja sundisid kaupmehi müüma kaupu madalamate hindadega. Pariisi vaesemad kihid olid veendunud, et Seadusandliku Kogu parandab nende elukorda ja selleks nad saatsid petitsiooni. Kuid Seadusandliku Kogu ei võtnud tähelepanu minguid abinõusid, et rahuldada masside nõudeid.

Samal ajal aga Seadusandliku Kogu täitis valimantide seeri², mis kaebasid, et on tõusnud tööstuslike teevaine hinnad ja nõudsid, et keelataks ära teevaine väljavedu.

¹ st. Mambey, *Торговля с гороховицкой и соевыми бобами в эпоху террора*, lk. 27

² st. Волков - Шарп, *Французская буржуазная...* lk. 175 jt.

Prantsusmaalt. Seadusandeline loogu oma seadusega 23. II 1792. a. uulas ära valla, pinnalla ja teevahha väljaveso.

Samal ajal teimus üldine hindade tõus ja assignaatide väärtuse langus nende emissiooni suurenemise tagajärjel. Assignaadid olid ainult suures kupüürides. Need tulid vahetada metallraha vastu, mis teimus teatud vahjuga. Paljudes kohtades ettevõtjad pidid asendama föölisti rahapalga vahuraga. Segadust tekitas ka see, et ettevõtjad hakkasid välja andma medüdipileteid. 1791. a. Pariisis näihel ühel ajal 63 liiki medüdipileteid.

1792. a. astus Prantsusmaa resolutsiooniliste sõdade ajajänu. Lenin ütles, et ".... revolutsiooniliste sõdade enamiku korral on ka resolutsioonilisi sõdu, näiteks prantsuse revolutsiooniliste rahvahulnade sõda ühinenud monarhistlike, mahajäänud, fodaalse ja poolfodaalse Euroopa vastu."²

20. apr. 1792. a. Prantsusmaa kuulutas sõja fustriale, mille nõuale peatselt asus ka Preisi. Sõda algas ebaõnnega. Öukond aendas returlinnu tegevust, vägesid juhtiva cheitseide neskil estnesid retmised. Fustria ja Preisi väed liikusid niiresti edasi, lähenesid

¹ al. Shambey, Foppõa...., lv. 43 jj.

² Lenin, Foud, 24. köide, lv. 366

juba Prantsusmaa piiridele ja oli oodata nende
 sissetungimist. Sel raske silmapilgul astus prant-
 suse rahvas välja oma kodumaa kaitses.
 Seadusandlik Kogu rahvamaaside surse
 all kuulutas isamaa hädaohus olevas.
 Rahvas sai auu, et võidu saavutamiseks
 interuentide üle en tares kukutada monar-
 hia ja kuulutada välja vabariik.

10. aug. 1792. a. puhkes ülestõus Pariisis.
 Selle ülestõusuga kukutati monarhia ja
 kuningalt võeti ära täidesaatev võim. Prant-
 susmaal kuulutati välja vabariik.

10. aug. ülestõusu tagajärjel oli uus rahva-
 esinduse koonutuleu saanud määrapää-
 matuks. Selliseks uueks rahvaesinduseks
 sai Kogu, mis moodustati valimise teel.
 Esmaordselt prantsuse ajaloos said tigeuse
 valida rahvamaasid. Koguendi saadikud
jaqnerid õrendühidus ja janohühidus.
 Õrendühine oli 165 saadikut, nad olid kau-
 bandestline - tööstuslike suuskodanuse esin-
 dajad. Janohühine oli Koguendis umbes 100, nad
 olid lähemalt seotud revolutsiooniliste massidega.
 Kõige arvukamad Koguendis olid 300 saadi-
 kund. Selle rühma enantku moodustasid ema-
 rikud, äärmised, kes nimetasid end parikuleks.
 See lütkus alati selle naonhaga, kes oli tugev

andud momentid, Rahvamasstid Kõneandis vahe-
lult esindatud ei oleud.

Kõneandi nõnnutulemuga seeses, algas seal
võitlus žirondiinide ja jaonkühide vahel, mis
järgest süvenes.

" Näidemas vähemus lõhenes tavaliselt pärast
esimese suure veidu saavutamist; üm oli saavu-
tatuga rahul, teine osa tahtis veel edasi minna;
esitas uusi nõudmisi, mis vastasid vähemalt
osaliselt rahvahulnade töölistele või näilistele
huvidele."¹

Shaa majanduselus süvenes pidevalt küs.
juba 1792. a. sõgisele kannas Prantsusmaa
kannatama teinavat leevapööndust. Sõda kiskus
ära sadu inimisi töölistest ja põllumajandu-
sest. Järgest vähemus tarbimise. Jätkumise, etki
huvitusest osas oli heegi andnud juba
revolutsiooni alguses teinunud emigratsioon.
Küid sulges puhunud sõda ka väliskuu.

Samuti mõjus töölistele laastavalt leev-
aie pööndus. Sõda lõikas Prantsusmaa ära
mentaguseist kolooniaist. Prantsusmaa jäi
ilma puuvillata, rüvairata. Sõda Euroopa
maadega jätkis ta ilma reotri, austria ja
nue ravast ning vasest. See oli raskeus
töögikus prantsuse üegi nõrgale metall-
urgiale.

¹ K. Marx, Klassivõitlus Prantsusmaal, lv. 9

Samuti oli raskesti mõeldavate teoreetika.¹
 Pundus oli teoreetilisest, kantsudest, olümpiast.
 Ei taheta müüa teoreetilisest järgest laagera
 väärteadusega assignaatide eest. Kasvavate ka-
 tarbainete hinnad seoses assignaatide laager-
 suga. Kõnne teostas oma kulude vallas
 järgest uusi assignaatide emissiooni ja uuel
 aastarid peaaegu igasuguse tagalise. Hing-
 naatide eest anti 60% nende nominaalvää-
 rusest. Kõnne se teostas spekulatsioonid ja
 elunallidust.

Teoreetilisest rahuldavast teoreetilisest oli väga
 raskesti viia saada. Talupojad peitsid teore-
 tiilise, mille seoses seda seda müüa väärtu-
 selt paberiraha eest.² Pealigi polnud talu-
 poegadele nii hädasti tavalis raha, sest reso-
 lutioon oli kehtendatud ta manuskriptid.
 1792. a. linnas tühjenud. Iga rajoon nagu
 sulgus endasse ja piirdes säilitada oma
 tagavarasid. Laenuinglus maal oli halva-
 tud. Pundus teoreetilisest organisatsioon, mis
 oleks tegelema tarbainete ja elukõige leiva
 jaotamisega. Ka nende kaupade hinnad,
 mida võis vool kinnalt saada, teoreetilisest pide-
 salt. Samal ajal aga teoreetilisest jäi 1790. a.
 tasemele. Teoreetilisest sai kuni 20 seerid päevas,
 uuel liiva mannis 8 seer, järelkinnalt teoreetilisest

¹ of. Плагин, Крестоване и работне..., л. 86 ff.

² of. Маньез, Французская революция, т. II, л. 137

sai oma palga eest osta ainult 2-3 naela leiba.

Eriti raske oli töoliste olusord Lyonis, kus siidivabrikutes lõppes töö juba 1792. a. nov. ja 30000 töelist jäid töota. Lyoni kaupmehed nälgapäätmatas oluomas. Lyoni muustipalitet pöördus konventi poole palvega, et vabariik alustaks uuesti tööd Lyonis siidivabrikutes. Kuid konvent meeldus sellest, mistõttu ei suda sellega, et keesus on Prantsusmaalt kadunud ja siid ei ole prantsuse rahvale vajalik.

Rahvamasid olid avamisel, et konvent peab neid aitama võitlusis spene lantidega. Nad avasid, et monahia langemine on kõvaldamud keiu taustused, mis seni ei võimaldamud neil vabaneda viletsusest. Olukorra parane mist ei tulnud. Rahvas ei tahtnud surra nälga ja ta asus ise võitlema. Juba alates septembrikuust kogu Prantsusmaad haavas rahutuste laine. Töölised nõudsid tööpalgat tõstmist ja mõnes kohas nad saavutasid ka seda. Töölised suudistid kaupmehi müüma kauppu 1790. a. hindadega. Lyonis töoliste naised tungisid äidesse, nõtsid sealt teidunaineid ja mansid nende eest enda poelt määratud hindadega.

1792. a. sügisel rahvas kannas mooduslana maal teitluskomiteid, nes valvasid, et spekulandid ei ostaks naupa konna, kos-
tasid läbietsimisi ja renoireemisi. Inõuel
peel organiseeriti vilja kollektiivset konna-
ostu, teisel leval odavamad müüki saades
konnendelt lisasummastid pagariitele vahelt
mausmisen. Need katsed ei annud veel
innangi purustavat heopi spekulantidele.
Rahvas mõistis, et neita saab sel juhul,
kui konvent teetab neid. Suid Girondi-
nid, elles kaubandusliku - tööstusliku tun-
nodanluse esindajad suhtusid täiesti üm-
kõiksel rahva kannatustesse. Nad olid selle
vastu, et konvent sigaus end vahle elu-
kalliduse küsimustes. Nad ütlesid, et selle
vastu ei tule võidelda, et majanduslikus
elus on oma sadused. Tööstusel ja kau-
bandusel tuleb lasta avneda omaette, niilap-
süs hinnad langevad ise ja kõine on küll-
lus. Girondiinid leidid ainult ühe võitlus-
vahendi kriisiga: saatsid sõjaväed rahva
vastu. Need lootsid Girondiinid lähendada
majanduskriisi väliste võitudega. Aga saa-
dud kontributsioonid olid väikesed ja vaid
tilgaks kulude mere. Süs kannas rahvas
ise otsima väljapaäsu. Rahvamassid nõud-

side, et riik võtaks kaubanduse vabadust ja paneb piiri viljaga spekuleerimisele. Rahvas nõudis, et antagu seadus, mis määraks kindlaks hinnad kõigile esimese järgu tarbainetele. Girondiinid olid maksimumi vastased, sest esineles "püha ja puutumatu" maomandi kaitsjana ei võinud nad lubada maksimumi andmist. Janokiiid olid saanud maksimumi vastased, selles nad nägid tagasipöördumist resolutsioonilise reglementeerimise juurde. Kuid vastandina Girondiinidele nad tundsid kaasa rahva kannatustele.

1793. a. kevadel Pariisis jt. linnades ilmusid esile uued inimesed, kes hakkasid väljendada rahvamaside taht. Girondiinid hõlmasid neid pöörasteks. "Pööraste" agitatsioonil oli suur menu rahva hulgas ja nende ümber koondusid suured rahvamasid. Nad nõudsid maksimumi kehtestamist esimese järgu tarbainetele, progressiivse maksu sisseviimist, rahvusliku teitlusvalitsuse asutamist ja karmi võitlust spekulantidega. Nende juhtideks olid Jacques Roux ja Nairit, 1793. a. mär. liikusid "pöörastega" Pariisi naesid. Girondiinid kuulutasid pöörastele halastamatu sõja ja ka jano-

biinid olid saanud ühe nende agitatsioonile. Kõrgeimad hõnnete normeerimisest kehtis aha enam esile. Žirondiinid esotas Leland'iga olid igasuguse normeerimise vastu. Jauokii-rid ei emanud mul kindlat seisukohta. Nad kuulatasid ja nõhlesid. Kuid neil oli rafa meitlusena žirondiinidega masside teetust. Massid aga nõudsid normeerimist. Jauokii-rid hakkasid lähema „pööras-tele“ mahtumise nõudmise küsimuses ja hakkasid seda taotlema. Kü meodustes 1793. a. novembril ühiskondliku rahvaime žirondiinide vastu. Kõrgeim oli sunnitud apr. hakkama autama maksimumi ja 4. mail 1793. a. Kõrgeim nõtkes vastu maksimumi. Sellega normeeriti leiva hind, millel pidi oluma piirid 1. I - 1. V 1793. a. keskmise hind. Kõrgema hinnaga leiva müük oli keela- lud. See oli osaline maksimum.

Žirondiinid üha enam valdusid rahvast. Oli ebaõnnestunud nende majanduspoliitika. Ka välispoliitikas ei olnud žirondiinidel edu. Selle asemel, et võtta tarvitusele otsus- tavaid abimeetmeid, nad pidasid fraantseoni- list sõda jauokii-ridega. Kui suukodanluse esindajad ei suutnud nad enam reso- luttsiooni edasi viia ning muutusid aengu

pidamiseks.

31. V - 2. VI 1793. a. teimus Pariisis uus resolutsioon. Rahvahulgad nõuavad Konvendi heame ette ja nõudsid osa Õiguste deklaratsiooni koostamisest, mis ka teostus.

Nõim nõgu Prantsusmaal läks nüüd jaanoküünide kätte. "Tõeliste jaanoküünlaste, 1793. a. jaanoküünlaste ajalooline suurus sisis selles, et nad olid "jaanoküünlaste rahvaga", rahva revolutsioonilise enamusega, oma aja revolutsiooniliste esindlike klassidega."

Jaanoküünid tulid nõimule suuima hädaku silmapilgul, mil Prantsusmaa ja revolutsiooni seisukord oli melheitlikult raske. Nõudlused väed suusid rõngana Prantsusmaad kõigilt külgedelt. Kontrevolutsioonilised mässud kasvavad järgest. 1793. a. suul olid 60 departemangu haavatud kontrevolutsioonilistest mässust. Nabariik oli hukkamise äärel.

Nälgapäänu sellest raskest olukorvast jaanoküünid nägid tugeva revolutsioonilise nõime maasmapanevusega ja revolutsiooni vaenlaste arvutu karistamisega. jaanoküünid nehtestatsid revolutsioonilis-demokraatlike diktatuurid. Lenin ütles: "Suured nõimeused rahvaste elus otsustatakse ainult jõuga."²

¹ Lenin, Teond, 24. kõide, lk. 493

² Lenin, Teond, 31. kõide, lk. 312

Täita need ülesanded ja toetada diktatuumi saide ja ohkumid aga ainult teatud massidele ja alles seeläbi rahvaga.

Rahvahulnades kasvab hõlvamine üldise maksimumi järgi ja kehti võitlust spekulantide vastu. Oriti antinitsiivisid oma tegevust „pöörasid“ ja ohkumide uluki kuulutas need „pöörasid“ sõja, arutati nende juhid ja „pööraste“ hümnimine vaikus.

Konvent otsustas need ka rahvahulnadel vastu tulla ja ta andis 26. juulil 1793. a. dekreedid ülesostjate vastu,¹ millega esimese järguliste tarbimise ülesostmine keelati. 29. sept. 1793. a. pani Konvent kehtima maksimumi kõigile esimese järgu tarbimisele. See oli teine maksimum. Kogu Prantsusmaal määrati ehtlased hinnad kõigile saadustele. Fluxus võeti 1790. a. hinnad ja lisati neile kolmandik vastavast hinnast juurde. Samal ajal määrati kindlaks ka tööpalka maksimum 1790. a. tööpalk + $\frac{1}{2}$. Su 29. IX kehtestatud maksimum avaldas mõju kogu ja ohkumide diktatuumi aegsele maa majanduslinule elule.

Tööstuses süvenes kriis, mis oli alanud juba 1792. a. Farbinine vähenes, tekkis puudus teovaineist.² juba enne 1793. a. oli märgata

¹ M. Kobaie istoria v gosyuzhenax u materiyax, lk. 134 j.

² M. Flapre, Krestyane u rabotne..., lk. 95 j.

teoraine puudust, kuid need seos maksimumiga
se suurenes vulgi. Kadusid püree, indigo,
raud, vask, resubkur ju, sest välismaalased
ei tahtnud neid müüa assignaatide eest.

Süditööstuses oli puuduses värvainetest. Vllä-
tööstuses kadusid hispaania villa nõrgemad
sordid. Kalvimanufaktuurid Pariisis ja Sidaas
katkestasid töö. Kalvipeudus 1794. a. kehtel
oli nii suur, et Louvrenti esitati palve, melata
naistele vanda kalvist riideid sõja ajal, kuna
malevit ei jätke aume riistamiseks.

Paberimanufaktuurid kannatasid kahtsude
puudust.¹ Valitsus püüdis säilitada mõnedki
selle ala manufaktuurid, et teota paberit assign-
aatide ja seaduste trükkimiseks.

Eriti raske oli olukord sekitööstuses, kus
oli puudus oliiviõlist ja seda polnud saada,
sest oliiviõli kasutati ka sõjanduses. Jäid
tagajärejelus kõik väimude pingutused panna
prantsuse oliiviõli tootjaid müüma seda sub-
jektjale maksimumi alusel. Sepi polnud väima-
lin saada mitte mingi hinna eest.

Tööstusele mõjus laostavalt müüa kallie-
malt teodetud kaupude maksimumi peelt ette-
nähtud hinna eest. Eriti raske oli see väbi-
nantidele, kes müüsid hulgi. Nad ei saanud
sageli mingil juhul müüa kaupude maksimu-

¹ of. Flapre, Padoireu krapce..., II, lk. 377 j.

mist nõrgemal, kuna nende juurde tulid kaup-
mehed ja nõudsid saadusi maksimumi järele,
ahvardades arutlemise korral poliitika. Pank-
rott järgnes pankrotile.

Samal ajal tööstus vaatamata suurele
töötute arvule oli puudus töönätest. Töölised
ei tahtnud töötada maksimumi eest ja sageli
põgenesid ettevõtetest. See lügi rahutuks väi-
mud, kuna rida villa-, vaha- ja ulva-
manufaktuure oli saanud suuri riigitelli-
musi.

Jahohüürid meodustasid 3 liikmelise uu.
Teitluskomisjoni.¹ Selle esimeseks ülesandeks oli
välja töötada ühtne kindel hindade tariif
nogu vabariigi jaoks, mis kehtestati 1. nov.
1793.a. Oli tähtsaks organiks. Pidi vaatama
ebahariliku produktide kallinemise, minna
sisse maksimumi, stimuleerima tootmist, juhu-
lima jaotamist, taristama maa majandusele
aeglustumist ja kindlalt teetama tasakaalu
isiklike ning ühiskondlike huvide vahel.

Seoses maksimumiga tarbija elukord ei
paranenud sugugi, vaid vastupidi halvenes
mulgi. Maksimumi seadust ei täidetud keiu-
jal vaatamata kaarmusele ja ahvardustele.
Talupojad ei tahtnud müüa toiduaineid
madalale hindade eest. Puudus oli traasilgast

¹ H. Hamberg, Эпопея..., лv. 316 jj.

lihast, püümas ju. Kui oli võimalik osta teidu- ja tarkaineid, siis sai seda ainult spetsialistide käest, sejuures tuli maksta 2-5 korda rohkem. Seda said ainult jaekad, vaesed olid määratud nälgimisele. Nalitsus püüdis igati parandada teitlusolukorda. Nii teostasid võimsud renoveerimisi ja seadsid sisse kaarte leivale jt. teiduaiutele. Nalitsus püüdis eegutada põllumajanduse arengut. Nõuti kasutusele uusi maid, püüti hoida hoolikamalt põlde. Luid võinud üritused ei avaldanud kuigi suurt mõju olukorra parandamiseks.

Töötute hulu kasvas pidevalt. Oli kehtestatud ka tööpalgaga maksimum.¹ Selle järgi teoreetiliselt tööpalgaga teus oluks pidanud olema küllaldane. Palk võrreldes 1790. a. teussis 1 1/2 kordseks, hinnad aga samal ajal teussid 1 1/3 korda. Ajad, mis 1790. a. maksid 1 frank, 1793. a. maksid 3-7-10 franki. Nõu, mis eile maksis 2 livre, maksis järgmisel päeval 2 1/2 livre nat.

Töölised ei saanud elatuda tööpalgast, mida lubas maksimum. See tekitas rahulolematust tööliste hulgas, eiti nende hulgas, kes töötasid munitsipaliteetide sõjateöstuses, kus nad allusid valjule distsipliinile ja ei võinud

¹ M. Пирн, Крестьяне и рабочие..., lk. 97||.

manuimunist meöda miha nagu vabad tööised.
Käitlus Pärast voimsehed, kumidajad ju
said päevas 20-24 liire rllal kui ulvavab-
riku esimese kategooria tööline - spetsialist
sai vaevalt 16 liire, teise kategooria tööline
- 8 liire 5 sou'd ja halvemad tööised ainult
3 liire.

Tööised hakkasid nõudma tööpalgatõst-
mist ja alustasid võitlust oma majandusliku
olukorra parandamise eest. Tööjõu puudus
muutis rahetuks valituse ja see hakkas
kasutama tööliste üle tööliste mobiliseerimis-
õigust ja õigust saata neid politsei abel tagasi.
Eriti püüdis valitus mobiliseerida tööliste
sõjalistesse manufaktuuridesse kui ka põllu-
töölisse. Tööised püüdsid neist tööjõu mobili-
seerimistest igati kõrvale heiduda.

Tööised võitlesid oma majandusliku olukorra
parandamise eest. Nad nõudsid tööpalgatõst-
mist ja tööpäeva reguleerimist. Kuid töö-
liste võitlus oli raskesti talud, sest neil ei
olnud organisatsiooni, neil ei olnud õi-
gust streikida. Tööised kahtle võtjate juu-
res süski sageli kuldusid tööst, kui nende
nõudeid ei rahuldatud.

Seda aega ei saanud tööised sõjalistes
manufaktuurides.² Nad olid mobiliseeritud

¹ et. Shambes, Французская революция, т. III, л. 164

² et. Shambes, Тюрба..., л. 444 ff.

ja allusid peatsõjaväelisele režiimile. Rahvapäärte-
komitee püüdis neile teatuid järelandusi teha.
Teatud määral parandati nende tööpalga.

Rahvapäärtekomitee keelas töölehel mineku
ühel töökojast teise, põljuseta puudujale
määrati trahve.

1793. a. jaoskühnid teostasid välja uue konsti-
tutsiooni, mida küll ellu ei rakendatud.

See oli kodanliku konstitutsioon. Ta kindlus-
tas eraomandi pühaduse ja puutumatuse
ning jätkis lahendamata palju: ei kindlusta-
nud üldist valimisõigust, progressiivset maksu-
süsteemi, tööpäeva lühendamist jne.

Jaoskühnid kannasid üha enam kaotama
rahvahulka poolehoidu. Massid olid pelu-
tud mansimennis, mis ei toonud neile kuigi
palju eluosa parandamist.

Jaoskühnide endi ridades algas lõhene-
mine. Nende sotsiaalne baas kitsnes. Opositi-
oon nende vastu tugevnes ja jaoskühnid kuku-
tati 27. juulil 1794. a. 9. kumideoni riigispöördega.
„Seda on näidanud revolutsioonide üldine
käik, et kus on olnud lühiajalisi töörahva
diktatuure, mida maarahvas on ajuti teetanud,
ei ole aga olnud töörahva konsolideerunud
võimu; näin nees lühikese ajaga tagasi. Keres
tagasi just separest, et talupidajad, töötavad

pitipuumistel ei saa olla ema poliitikat ja na
nõikumiste järel tuleb neil tagasi minna. Nõnda
oli suures Prantsuse resolutsioonis,"¹

Näimule tuleb Prantsusmaal kontresso-
luttsioonilised ringkonnad ja juhtivad osa hau-
nasid jällegi etendama suunodauluse ring-
konnad. Prantsuse nodaulik resolutsioon oli
lõppenud.

¹ V. I. Lenin, Valitud teosed, II n., lk. 569

Utopistlik sotsialism Prantsuse
kodanlike revolutsiooni eel ja
revolutsiooni ajal.

XVIII sajandil sotsialistlike ideede areng
astub uude faasi. Kuni XVIII sajandini ei
räägita peaaegu üldse sotsialistest teooriast
jões. XVIII sajandil sotsialistlikud teooriad anna-
vad esimesena sotsialistlike teooria kirjude.
Erikoht sel perioodil sotsialistlikes mõjau-
duses kuulub prantsuse kirjandusele.

Juba XVIII sajandil kannab prantsuse keele
terminina vabavennine jõudaaltest inkest.
XVIII sajandi algul prantsuse keele elab üle
küisi, mis seotud Lewis XIV välispoliitikaaga.
Lõputud sõjad laastasid talupidajaid. Erilisel
mõl kannatasid selle all neidkiud. XVIII
sajandi lõpus olusord keele mõnesõna
paranes, oli märgata isegi mõningat tõusu.

Tööstuses XVIII sajandil valitus veel inuagi
tsunftisüsteem, kuid juba laiemalt kannavad
leoma manufaktuurid, mis on keel väikesed

ja erinevad peamiselt deentraliseeritud kujul.
Näeme, et nii külla kui ka tööstus-
turgudel kapitalistlikud suhted ja tugine-
vad seal. Prantsusmaa on astunud
ülemineku perioodi feodalismilt tööstus-
liku kapitalismi perioodi.

XVIII sajandi II poolel asus Prantsusmaa
teadusliku mõtte arenguselt Euroopas esi-
mesel kohal. Sel ajal oli este kehtinud
kolmanda sisetse hulga rida hiilgavaid
teadlasi, filosoofe, kirjamehi, luuletajaid,
kes rüüstasid inimkonda uute ideedega,
mis tõestasid feodalismi. See uus väljaneu-
mune ideoloogia oli moderne ideoloogia.

XVIII sajandil leidis Prantsusmaal palju sohia-
listlikku kirjandust, iseloomeavastaks nende
hulgas on rationalism. Sellele seati vastu
mõistus, mõle (mõistus on ladina keeles ratio)
sellepärast hakati ka seda suunda nimetama
rationalistlikuks suunaks. Selle suuna
esindajad seostasid mõistuse alusel luua
uue maailma. Neid nimetatakse, et mõistus jõe-
ab mõeldule ja hävitab süngid uskumused
ja et es seelab kaunis tulevik - need on prant-
suse esindliku ühiskondliku mõtte silmapaist-
vad jooned XVIII sajandil. Selle suuna esi-
indajaid nimetati valgustajateks. Nad seadsid aja-

leoliselt kujunenud tegelikkusele vastu inimse
loomulikuks õiguseks - vabaduse ja võrduse,
emandi vaba kasutamise õiguse, mõtte-, südam-
teuvistuse ja trüki vabaduse.

XVIII sajandil areneb Prantsusmaal ka veel
võrduse teooria.¹ See teooria on väga lähe-
dane sotsialismile. Lühidelt on palju eike-
vusi. Samal ajal kui sotsialistid tulevad
järeldusele, et on vaja ehitada uus ühiskond
kommunistlikel alustel, siis võrduse teooria
pooldajad püüdnud ainult varemandi võrd-
sustamisega, mille aga hävitamisega. See teooria
oli saanud suunalud feodalismile vastu ja oli
separaat progressiivseks õpetuseks, mis tahtis
anda kõigile võrdust. Selle teooria esitaja-
ks oli Rousseau. Jean Jacques Rousseau
sündis Šveitsis näitlejase perekonnas. Tema
lapsupõlv oli väga raske. Oma teoses „Festa-
ment“ ta jutustab, kuidas tal suurt raske-
tega õnnestus saada haidust. 16. a. lahkest
nodulinnast ja asub rändama. Salub Pariisi,
kus tutvub entsiklopedistidega ja võtab osa
sellest tööst. 1750. a. võtab osa nõunustist
„kas on teaduse ja muusika areng soodne
nõunike parandamiseks.““ Selles ta kritiseerib
trüki vabadust, kuid ebaõige järelduse, et teadus,
muusika ja muud ei too inimesele kasu vaid

¹ vt. Borin, Opreu no evropen coguaruzna,
lu. 184

vaselpidi uuendada. 1755. a. kirjutas ta
„Arutus ebaõrdsuse tekkimise kohta“ ja 1762. a.
töö „Ühiskondliku lepingu“. Rousseau oli väike-
kodanuse ideoloog ja sotsiaalsele tema ideed
on janohümnide lipukirjandus. Kesksel mees-
sus tal on ebaõrdsuse mõistus. Ta unustab
seda mõttest ja selgitab muidas teha
ebaõrdsus. Oma teoses „Arutus ebaõrdsuse
tekkimise kohta“ ta ütleb, et loodus on loo-
nud kõik inimesed võrdseks. Oma ajale
nõudis, kui tarbed polnud seened ja need
oli väga rahuldada, et kõik inimesed loo-
duslikes tingimustes. Nad olid võrdsed ja võl-
liselt rikkumata. Sellest, et elada peavad
inimesed liigseks ja nii tekitab peenust.
Lühikond jätku-järgult paljudes haigus
et hõlma uusi vahendeid enda tekkimise ja
sees mitalli kasutuselevõtmisega haigus
aegema põllutöö. Põllutöö aeg andis tekkida
erandide tekkimisele ja ebaõrdsuse aene-
misle. „Esimene, kes tuli mõttele püüata
maastikku ja öelda „See on minu!“ ja inimesi
seda ususid teda, see oli esimene kodan-
liku ühiskonna rajaja. Ebaõrdsus põhjus-
tas sõja tugevate ja nõrkade vahel, sest
esimesed olid harranud enda näite maad
ja rikkusid. Kui palju sõda ja meitegustid

oleus välditud kui maa ei muudus kolle-
legi ja vili muudus nõiگی. Ebaõrdsuse
aluseks tekkis ka rüü.

Pidades nõiگی inimkonna kannaluste all-
kants raomandit, kirab Rousseau, et on tarvis
nõrvaldada tänuks ebaõrdsus emandi
jagunemises.¹ Sellus tuleb luua tõnneid suute
varanduste kuhjemisus vähete nätle. Ja
seortas teostada ebaõrdsuse pehmenda-
miseus mansustüsteemi reformi, progressiise
mansu sissetadmist, põlluharijate ja
nõiگی nende vabastamise mansudest, kes
emavad vaid hädavajalikke. Luid alles
seue raomandi vastane, ta samas ajal
peeldab vähest raomandit, mis põhueb
istulikule tööle. Ja ei saa aru, et väheemandi
enistamine tähendab ebaõrdsuse majan-
dusliku baasi olemasole.

Oma teos „Lühiskondliku leping“ kujutab Rouss-
seau oma positiivse inimliku moraliduse
ideaali. Ja näitab, et sellus on demokraatia.
Demokraatia on nõiگی nõrgem, kuid nõiگی
ta pole nõimalik. On nõimalik ainult vähete
mööditega nõiگی, kes neigen valitseda. Tema
avates rahvas peab valima grupi valgus-
talud inimesi, kes valitsussid. Seega rah-
vas annab nõiگی aristokraatidele. Ja avab,

¹ vt. Борнх, Орекуе..., lk. 185jj.

et see nõnaldus puhastab ühe mõistuse valit-
susele. See ole nõnalduse ideaalne valitsus.
Kõrreman püüatuse põhjustab ta väikekodan-
liku seisukoht.

Nõrdsuse teooria leas laualdast liina
ja naha nehamute hulgas.

Samal ajal emas lata leas ka sotsia-
listliku teooria, elguigi et proletariaat peendus
mel. Sotsialistid sel perioodil tekkusid iui-
mise kodustlikule õigusele ja nõrdsusele.

Fähtis kuju sotsialistliku mõtte arengus
oli vaeue nälaprester Jean Meslier. Ta
lundes lühelalt naasa talupoegade kannu-
lustele, mida rõhus sunjõöv. Ent kuulutades
mistlikku vagadust ja alandlikkust oli Mes-
lier prestrina ise sunnitud osa võtma talu-
poegade rõhumisest. Ta ei leidnud endas küllal-
daselt jõudu, et astuda välja uue vastu ja
ta teigi oma elu lõpu.

Semast jäi järel ta teos „Testament“. Selle
teose ta kirjutas siis kui tundis, et lõpp
on lähedal ja süin ta püüdis öelda tõtt,
mida ta ei julgenud teha oma elu ajal.
Õnnesõnas ta ütleb, et ta nõgu elu silmanäht-
ses, kuna ta üal ei ole ununenud jumalat.
Nõgu elu ta tahtnud avada terve silms,
meid naitov, teib seda siis pärast surma.

¹ vt. M. Meslier, Sabevanue, I, lv. 55

Oma teos keskles niisuguse fodaalse nõnda, nõrku ja religiooni. Ta ütles, et keiu inimesed on nõrked ja et keiu inimesed on avast õiguse kasutada keiu saadust. Keigil on õigus elada oma seovi kohalt. Keskei teib ettepaneku anda maa üldseis kasutamiseks ja nehtetada võrdseis. Teatud püünonna kei linna lani keid moodustavad nagu ühe pünonna. Nad peavad amsatama üksteist kei keid keida, peavad lamma keis, kasutama võrdseis keiu keisesid. Keid samal ajal nad on kohustatud teetama igavus oma eivalal. Teo jastatuse ühesnõnna keiu kei vahel.

„Tastamendis“ niisuguse keskei kei religiooni. Ta ütles, et pole tarvis ushuda jumalaid ja ingleid, sest need on lihtsalt väljamõeldised, religioone põljuseis kei pekkes ja väljamõeldised.

Keskei välendas kei lani kei, pünonnast rõhulud talupoegade ja selaste igatsust.

Tähts keit sotsialistlike mõle auegus XVIII sajandil oli keidelyl.² Ta oli ratsionalistlike sotsialismi tüüpiliseis esindaja.

Keidely emab keuit tähtsust kei Babuufi õpetajana. Babuufismi ideelised keuit pekkuvad kei keidely õpetuses.

¹st. Шерше, Заблуждение, II, ke. 310.

²st. Шопенуе, Логика учения, ke. 6

Oma teoste annab Morelly kommunistlike ühiskonna kehlestamise plaani. Tema kommunistid kannab tsentralistlikku iseloomu.

Teos "Bastliade" Morelly kujutab kommunistlikku nõuda, mis kehlestatud ühel esialgsel saarel. Kommunistliku ühiskonda lüüa järgi peab kujutama endast ühtset majanduslikku tervikut, mida juhitakse ühtse majandusliku plaani alusel ja mis arestab kõigi ühiskonna liikmete vajadustega ja toetab tööde jaotamist nende vahel.

Selles Morelly poolt antud kommunistlike ühiskonna kujutuses on vähe uut. See on tavaline XVIII sajandi utopistlike kirjandusele.

Skoopis huvitavam nähtlus on antud "Looduse moodustis", "elguks, et ka siin peamised mõtted on võetud valmis kehtel terstelt. See on oma aja kõige esindlikum teos. Selles teoses Morelly annab teava fodaalse noma kriitika ja kutsub inimesi pöörduma loomulikele eluomaa juurde, kehlestama kommunistlikku ühiskonda. Selles ühiskonnas ei ole millelgi erasomandit peale nende asjade, mis iga ühiskonna liige vajab oma vajaduste rahuldamiseks. Iga nodandu emab õiguse enstseerimiseks ja õiguse tööle.

Iga kodaniku on nõustatud töötama ühis-
nonna heaus vastavalt oma võimetele.

Põllutöoga selles ühisnonnas tegilevad
kodanikud 20-25. a. vanuses. Need koda-
nikud moodustavad eelise noorpuse. Sellel
noorpusel on linnas oma heoned ja töö-
kojad. Kodanikud, kes on saanud 25. a.
vanus võivad lahkuda sellest noorpusest.
Kuid need, kes siinva vabatahtlikult edasi
jäevad, saavad alates 26. aastast meistriks
ja põllutööde juhatajaks. Siin on näha
samasus kause ja korelly vahel, sest need
mõlemad on põllutöö nõustustööks tege-
mises noorsele.

Tööstuses korelly idealiseerib vana tsunfti-
süsteemi. Iga viala töötajad moodusta-
vad tsunfti.² Lapsed alates 10. a. antakse
mõne tsunfti kasvatada. Seal tsunfti
heemus nad elavad ja saavad tehnikase
väljaõppe kuni 15-16. a. Alates 16. a. nad
on juba lihtkoolised. 25. a. nad lahku-
des põllutööst, võivad asuda tööle oma
vanale vialale, kus nad aasta pärast
saavad meistriks, kuid võivad valida
na uue viala.

Ühisnondliku teotmine määratakse kind-
laks ühisnondliku teotmisega. Tein teode-

¹ vt. Kopenau, Logue nupogor, lk. 208

² vt. Samas, lk. 213jj.

lud produktid võetakse arvele ja hiljem jaotatakse ühiskonna liikmete vahel. Kaubandust selles ühiskonnas ei ole. Kõik, mida ühiskonna liikmed vajavad, saavad nad riigilt. Jastamist teostavad hiined, kes on 40. a. vanad.

Morellyl noorsoo kasvatamine ei toimene perekonnas nagu Roomal.¹ Lapsed võetakse 5. a. ära perekonnast ja paigutatakse laste kodudesse, kus nad saavad ühiskondliku kasvatuse. 10. a. lapsed antakse koolkodusse, kus nad saavad tehnilise väljaõppe nii ka muraalse-politilise kasvatuse. 15. a. noormed pöörduvad tagasi perekonda ja hakkavad töötama oma erialal. Hiinelt ühiskond neist tegelivad edasi teadusega.

Polütelisi õigusi omavad ainult perekonna isad, kuid nad ei vali hiinud. Niigi juhtimiseks, vaid ise järjekorras täidavad neid kohustusi.² Morellyl ei esine valimist, sest see tema arvates hävitab kodanike nõrdsuse. Kommunistlikus ühiskonnas peavad aga kõik olema nõrdsed.

xvii - xviii sajandi utopistidest Morelly kõige enam läheneb vastandlohuuse lihvideerimise

¹ vt. Morelli, Logene upropoger, 229 jj.

² vt. Samas, lk. 217 jj.

ideele raimse ja füüsilise töö vahel. Tema pealt antud kommunistlike ühiskonnas ei ole kodanikke, kes oleksid täiesti vabad füüsilisest tööst, kuid need kodanikud võivad tegelda raimse tööga.

Sellesse on peamised sissekohad Morelly "looduse moodustis".

Morelly sotsialism omas sügavad juured rahvamassides. See oli julge mõte kommunistlike ühiskonna rehtestamisest. See oli küll utopistlik, kuid Morelly süsteem oli sel ajal suure samm edasi. Seega oli Morelly utopist-kommunist.

Seega lõi XVIII sajand suure tagavara uusi ideid, mis etendasid määratletud suurt osa Prantsuse kodanlike revolutsiooni ettevalmistamisel. *Morelly!*

1789. a. tekivad valimised genevaalstaadum. Sel ajal hakkas laialdaselt leevama ka poliitilise kirjanduse ilmumine. Sajad kirjandused ja agitaatorid võtsid julgelt ja teavalt monarhia puudused hävitava arustuse alla. Neis ilmusid pamfletid näeme nende ühiskondlike gruppide väljendusi, kes nõtkavad ova poliitilisest rehtestest. Pamflette on mitmesuguseid; mõdukaid, kodanikke, radikaalseid-demoniaatlikke. Samuti on

na selliseid pamfelle, mida näime nimetada
sotsialistlikuks. Sotsialistliku teooria mõju
on tunda paljudes brošüürides ja pamflet-
tides, kuid ainult vähesed julgevad väänida
ühiskonna ümberkorraldamisest. Teasalt on
sotsialistlikud nõudmised formuleeritud 1789.a.
ilmunud Buaselle pamfletis, 'Suimtee rati-
nismus.' Buaselle järgendades Rousseau'd
arvas, et inimkond enne ühiskondlikku
nonda elas looduslikes tingimustes. Selle
madumise põhjelt ta näeb raamandi teeki-
mises. Seoses raamandi teekimisega koo-
dusid riikused ühtede kätte, tekkisid
sõjad ja tülid inimeste vahel. Riikastel
oli tarvis sellist asutust, mis kaitses nende
vara ja õigust ja sellisest asutusest saigi
riik. Lühki hindustatakse religiooniga.
Tema arvates religioon on väljamõeldud
teguvate poolt ja see õpetab vaesed sõna-
muutmisele ja alandlikkusele.² Selles suunas
tegutseb ka kasvatus, mis sidevad inimes-
tele, et olemasolevat nonda on võimalik muuta.
Oma praktilistes näidetes Buaselle lähtub
sellist eeldusest, et inimese õigus määratakse
hindlause tema nõudmistega. Selles, et teostada
seda, on tarvis läbi viia põhjalik pööre ole-
masoleva konna peamistes suhetes. Vastandina

¹ A. Bodin, lempua coguameemeux egu,
lu. 232

² A. S'amas, lu. 232

kuusseade Buaselle leab, et selline põhja-
lõu pöör on võimalik. Ja märgib ära
na peamised staadiumid järjekindlalt
üleminekus demokraatlikult koondu-
mistlikule koonale. Samuti annab ta suure
tähtsuse kasvatusle, kui kaasaegse konna
kindlustamise vahendole. Rahva kasvatuska-
tatause nende auel, kes emavad varandust.

Majanduslikul alal nõuab ühis-
kondlike töökodade organiseerimist reho-
miste jaoks. Samuti tuleb kaotada enamad.
Pena teoreetilised vaated ei ole mitte iseseis-
vad,¹ vaid nad kujutavad endast elementide
kombinatsiooni, mis on laenuatud XVIII sajandi
utopistidelt - sotsialistidelt. Pena teostes ei ole
uus ja heitav mitte teooria vaid prautiline
programm. Ja näeb ette konkreetseid reformide
süsteemi, mille abil kehtestatakse lähemal
ajal uus kord.

Buaselle pamflett kujutab endast ena-
dit 1799. a. kirjanduses. Leantsoobilise
laine tõus ei seodustanud mitte sotsialist-
like kirjanduse elavnemist, vaid vastupidis-
selle mõju lange mist. See oli tingitud seb-
lest, et ühiskondlike klasside hulgas, kes
astusid XVIII sajandi lõpul prantsuse resolut-
siooni, ei olnud sellist klassi, kes oleks oisi-

¹ vt. Bourne, История..., lk 232

nud teha sotsialismi oma prautilisus
programmiks. Proletariaat sel perioodil veel
ei elnud ja elproletariaat oli seeliku linna
plebeeliste massidega, ta oli väga nõrk.

Intelligents ja vähenodanlineud rühmiku-
nd, kes revolutsioonilisel perioodil mängi-
sid sotsialistlike ja pool-sotsialistlike idee-
dega, nüüd saades aru, et sotsialistlikud
ühistused ähvardasid võtta reaalse reju,
loobusid sotsialismiga mängimast.

Saadikute valimisel geneeralstaatidele
koostati nn. kaaberijad. Need kaaberijad
annavad meile selge pildi mitmesuguste
ühisusundlike võtude meelolust sel perioo-
dil. Kuid nendes ei kajastu sotsialistlike
hõlde. On küll kaaberi eesomandi vastu,
kuid kuski ei nõuta eesomandi kaota-
mist, vaid eesomandi puutumatuse nõudeid
asetati mõnjal esikohale.

Prantsuse revolutsiooni I faasi, mis ke-
tis kuni 10. aug. 1792. a., võib nimetada
modanlikuks faasiks. Põore, mis jätkis võimust
ilma kuningaga ja andis võime gene-
raalstaatidele, mis hiljem muutusid Aseta-
rans Loguks, teostati talupoegade ja linna-
rahvikuute poolt. Kuid modanlikus haaras
võime enda väike ja kasutas seda oma

sevide rahuldamiseks.

1790. a. jaan. Pariisis kuus esle grupp, mis tegles poolsotsiaallike ideede propagandaga. See oli nn. "Sotsiaalne ring" (Cercle social¹), mis asutatud gruppi demokraatlikult meelstatud intelligentide poolt esotas Fauchetiga. Selle ringi asutamise projekt kuulus Nikolase de Bonneville, kes oli ringi sekretäris ja ajalike teinetaajaks.

Oma vaadetest olid nii Fauchet kui ka Bonneville XVIII sajandi filosoofide õpilased ja järglased, eriti Rousseau õpilased ja järglased.

Pärast plebeiliste masside väljastumist Pariisis 5.-6. okt. 1789. a. lugesid Prantsusmaal poliitilise vabastumise protsess, suurenenud mitmesuguste rahvaühingute ja klubide arv. Jaanuariklubi 1789-90. a. oli nelk kange rahvast, Kordeljeeride klubi teinetaajaks 1790. a. aprillis ja see era rahvaühingust teinetaajaks 1790. a. suvel. Sepävast omas seda suuremat tähtsust ellepanemisele organiseerida "Sotsiaalne ring". Selline nõmetus on tulnud sellest, et räänides sotsialismist selle ringi liikmed arvasid, et sotsialism peab olema selline ühiskondlik nard, mis on rahuldatud kõigi ühiskonna liikmete

¹ M. Александров-Попов, "Социальный круг" и его политические и социальные требования (1790-91), в. 301

vajadused. Bonneville poolt esiletoodud
 ettepanemu teostas Fauchet, kes organiseeris
 „Sotsiaalse ringi.“ Fauchet oli Rousseau järg-
 lane. Tema raamatud on hästi väljendatud
 ta teos „Rahvuslimest religioosist“ Selles teos
 too näitab leed massilise viktseuse hävita-
 miseks ja valitseva ebasõndseuse pehmenda-
 miseks. Viktsuse hävitamiseks soovitas
 ta organiseerida ühiskondlikke
 töökodasid, et iga inimene, kellel on võid,
 võis endale luba teha.

Ebasõndseuse pehmendamiseks teeb ta ette-
 panemu püüata seaduse teel maade kokku-
 ostu riiksel ja teostada võrdne varanduse
 jaotamine.

„Sotsiaalse ringi“ liikmetel arv oli suure
 ja see suurenes pidevalt.“ Selle esimese koos-
 oleku teinuks 13. sept. 1790.a. Sellele koosole-
 kule oli tulnud 4000-5000 inimest, kes olid
 mitmesuguste rahvaühingute ja klubide
 liikmed. Tema sihtpääs oli vaba koosoleku-
 saali, kus kogunes sinna neljapaad tuhat
 mehaanilist ühiskonnast, kes küll ei olnud
 ringi liikmed.

„Sotsiaalse ringil“ oli almas na oma ei-
 line organ oma vaadete hoidmiseks, selleks
 oli asutatud „Raudne suu“ („Bouche de fer“)

1 st. Алексеев-Попов, „Социальный «француз»...“,
 lk. 304 jj.
 2 st. Самар, lk. 307

„Sotsiaalse ringi“ lõplikum eesmärgiks oli
kõigi rahvaste ühendamine ühtsesse venna-
likku perre, mis on seotud piiridega üld-
selt heastule.

Ringi liikmete filosoofilistele vaadetele
avaldasid mõju Rousseau ja osalt na-
tably. Oma prautilistes ettepanekutes see
ring lähenes nõrdsuse idule.¹ Fauchet tunnustab,
et meie emavad nõrdsed õigust maale
ja, et igalühel on õigus sellele, mida talle
on taunis. Kõik peab jälgima, et keegi ei
oleks seda, mida nad vajavad emata-
duste rahuldamiseks. Keegi ei peab olema
ühel palju. Fauchet lootsingus on: „Kõik
rahva jaoks, meie rahvale!“ Sellest, et
seda nõrdsust saavutada, sellest on ta-
nis ühiskond ümberkorraldada. Tuleb
luua uus ühiskond, kus töö on kohustus-
lik kõigile inimestele ja ainult need kes
töötavad, varustatakse taitainetega. „Kui
inimesele anda vastav tööobjekt, millele ta
suunab oma töö ja kindlustada talle sejuures
vabadus, siis vaesid ei ole, sest meie tööta-
vad sellest et elada.“

Ühiskonna ümberkorraldamist ei taha
Fauchet teostada revolutsioonilisel teel, vaid
ta naudab revolutsiooni. Fa unistab rahva-

¹ vt. Александр-Тонков, „Социализм и кризис?....“,
lk. 323 jt.

linest reformidest, mille naudu teostatamisel ahis-
monna ümberkonaldamine.

Faucher rasked ei korunud lauldastes rahva-
massides.

1791.a. töötati välja konstitutsioon, mille
järgi Prantsusmaal kehtestati konstitutsiooni-
line monarhia. Nõim pidi kuuluma rahvale,
kuid rahvast mõisteti siin küllaltki kitsas-
tes piirides. 1791.a. konstitutsioon oli kodan-
liku konstitutsioon, ta kehtestas valimisel
varandusliku tsensuse nõrvaldades seega
rahvahulga poliitilise võimsuse juurest. Seda
konstitutsiooni kritiseeriti ras pamphlettides.
Huanüümses pamphletis „Mis on konstitutsioon?“
kritiseeritakse raomandit ja nõutakse selle
kastamist. Pamfletis „Omandist“ rõõgitakse,
et igalühel on õigus maale, millele seda ei
ole, see võib seda saada sealt kust tahab
ja mis on ühjäärne. Selles pamphletis rõõlatakse
mitte konstitutsioonilisele nõrdsusele.

Seda pamphletile astub välja kodanliku
konstitutsiooni vastu, valimise tsensusele
süsteemi vastu.

10. aug. 1792.a. ülestõusuga kukutati mo-
narhia ja nüüd algas revolutsiooni II faas
— väinodanliku faas. Pärast 10. aug.
ülestõusu said võimule žirondiinid, need-

1 et. Борухе, Уеморухе..., л. 237

tööstusliku - vaibandusliku mõelduse esindajad.

10. aug. ülestõus mis uus rahvaestinduse nõukogu otsustas. Selleks meens rahvaestindus sai Louvent, mis juhtoo postitsee oli Zirendüvide. Louventis algas uue eõitlus Zirendüvide ja jaoküvide vahel. Zirendüvide valitsemisaeg ei teonud paemusrahva võltsasse olukorda. Finants ja tööstusmõis meistr edasi, elukallidus tõusis. Elukalliduse nõuval hannaas kaasaema ka tööpõudus, sest paljud ettevõttjad sulgesid oma ettevõtted. Rahvahulgad ei olund rahul sellise olukorraga ja nad tahtsid resoluttsiooni edasi aundada, kuid selle vastu olid Zirendüvid. Zirendüvid kukutati 31. mai - 2. juuni 1793. a ülestõusuga. Nõimule said nüüd jaoküvid ja algas Prantsuse revolutsiooni III faas.

Jaoküvid tulid nõimule väga raskest olukorras. Luid saanud nõimule, nad otsustasid revolutsiooni edasi aundada. Nii avaldasid jaoküvid 17. juulil 1793. a. demüüdi nõigi fiodaalneormiste täieliku ja tasuta kaotamise kohta. 1793. a. sügisel jaoküvid korralageduse ja elukalliduse all kannatavale masside survele olid sunni-

tud nehestama maksimumi algul trasside, hiljem neigile esimese järgu tarbeks. Maksimumi rikkumise eest ähvardas nadus neigi karmimale karistusega isegi surmamõttusega.

Janobühvide juhiks oli Robespierre.¹ Tema arvates emand ei ole looduslik õigus. Riik peab olema vaeslike tingimused, et nad saaksid igakülgselt areneeda. Naesed, kes võtavad osa poliitilisest elust peavad saama selle eest tasu. Riik peab võitlema spekulatsiooniga, määrama kindlaks levahinnad ja töötasu. Keigile, millel teinud ühjaäge, tuleb määrata maksud. Kuid need, millel ühjaäge ei ole, tuleb vabastada maksudest.

Robespierre projektides ei ole midagi sotsialistlikku. Ta oli väikenodanuse juhiks ja tema programm oli mõelduna egalitaarprogramm.

Mõnel määral radikaalsem oli Robespierre kaaslane Saint-just.² Tema arvates üegi eesmärgiks on neoruslikkus, kuid seda neoruslikkust pole võimalik saavutada ilma nõrdsuseta. Selleks, et saavutada nõrdsust on tarvis teostada maa üldine jaotamine. Igalühel peab olema emand, kuid

¹ St. Bourne, L'empire..., lk. 238

² St. Sarnas, lk. 239

nõudmist ei tehi seda olla rohkem, kui lubavad seadused. Ei ole vaja riigiarde ja vaesed. Lõin kodanikud 25-50. a. eu kokku talud lootama. Ka Saut-just sellis programmis ei läinud naugunale Robespierest.

Sel perioodil tegutses ka Marat. Ta juba resolutsioonilisel perioodil was oma teostes näitab võrduse ideid. Tema juba siis oli resolutsiooniline propagandist. Marat näitab, et kuningas valitsus koos suurmaaomanikega mõitub algele rahva vastu. Kuid mida rohkem aunevad linnad ja nendes teise uus klass — kodanlus, siis kuningas teeb kodanlusele saab võimaluse alustada võitlust feodalismi vastu.

Marat astub välja vastu kaitses. Ta pöörab suurt tähelepanu tööliste vajadustele. Oma ajalises „Rahva sõber“ ta kritiseerib riiki ja elluvõlgaid, kes enespluussid julmalt töölist.

Oma vaated avaldas ka Chaumette'i grupp. Nende programm oli samasugune kui Robespierre oma, ainult natuke täiendatud, kuid teoreetilised alused olid need samad. Chaumette'i grupp nõudis leiva müümist elanikkonnale alandatud hindadega.

¹ St. Борнх, Уеморух..., л. 240

Tööstus panid nad ette organiseerida ühis-
nondlikku tööd.

1793. a. kevadel keenisid esile „pööreid“
nad seitsid kõige lähemalt kehvikeile ja värgen-
dasid nende nõudmist ja vajadusi. Nende
juhiks oli vane koguduspriester Jacques
Roux. „Nabadus on tühi nürastus, kui
üks klass võib kaustamata pühata näljaga
keist“, kuulutas Roux. „Kas tõesti on kelme
varandus kallim inimelust.“

Konvendi ajal eksisteerunud poliitilised
grupid ei olnud sotsialistlike nõudmist,
nad ei tõstnud esile üegi agraarseaduse
nõudmist.

Uue klassivõitlus suure revolutsiooni
epohhidel ei võinud jääda mõjumatuna ka
religioonidele. Revolutsiooni I faasis
ta mees väinuosdandusega läus formifoo-
sule vana konna positsioonide vastu. 10.
aug. 1792. a. rahvamasside löönide all kuku-
tati prantsuse monarhia. Revolutsiooni astus
II faasi - väinuosdandlikku faasi. Lehesta-
tand ja jakobiinide diktatuur, mis viis lõpule
vana konna purustamise ja rahuldus-
taluseegade peamised nõudmised. Eel-
proletariaat pidas seda valitsust oma valit-
suseks, sest jakobiinid rääkisid vaeste

nimeb. Jakobüürid olid vähenodanused ja seepärast ei saanud nad midagi anda rahvamassidele.

Peagi tekkisid Jakobüüride eneste hulgas lahkhelid ja nad muutati 9. tembrisse riigipöördega. Naimule sai suunodanuse ja Prantsusmaal algas nantsiooni periood.

Revolutsioonilise intelligentsi hulgas levisid kommunistlikud ideed, mis ei olnud mõrad prantsuse intelligentidele. Kommunistlik teooria eksistents ka juba enne revolutsiooni, kuid ta tegelikult ainult teoreetiliste plaanidega.

Sel perioodil tekkis esile ka Babeuf, kes egi-seeis revolutsioonilise vandenõu valitseva konna vastu.

Periood!

Bakunistlik liikumine, salaorganisaatsiooni moodustamine ja tegevus.

9. temidoori kontrevolutsioonilisele pöördele järgnes Prantsusmaal poliitiline rantsioon, mis on tuntud temidooriline rantsioon nime all. Komandid töö jätkus. Jätkivat era komandis etendas kontrevolutsiooniline kodanlus. Kohe peale 9. temidoori haavati hävitama rahva demokraatlikku saadetusi. Juba Robespierre'i hukkamise päeval tundis rantsiooniline kodanlus end sisukorra peemehena. See tahtis revolutsioonile lõppe teha. Seid ka temidooriline kodanlus noosis ei elued ehtlane. Nende hulgas oli nii vasem- kui parempoolsid temidoorlasi. Enamik neist olid vasempoolsed temidoorlased. Sepärast pidid parempoolsed mõne aja arvestama nendega ja setõlle rantsioon tegevuses ettevaatlikult. Nähtes end demokraatiline fraseoloogiaga alustasid temidoorlased oma tegevust jaks.

biinide riigiparasiidi lammutamises.

Päevast 9. temidoori tekkisid Pariisis ja
nogu maal Fieroni poelt organiseeritud
„kuldse noorse“ jõugud.¹ Need noorsed
aadlike ja spekulantide poegadest, kes nüüd
said täieliku vabaduse areteerendamises
jaohünnidega. Naustatud jämedate keppide
ja pistodidega, võimutsesid nad tänavail,
tungides kallale inimestele, kel oli jaohünnide
nuuksus.

Temidoorlin nodanuks, tules võimule, lubas
kaotada terrori. Kuid tegelikult terror tuge-
nes nüüd veelgi. Kavatati massiliselt aretada
jaohünnide pooldajaid. Pariisi Kommune lõpe-
tas oma tegevuse.

Kuid samal ajal temidoorlased hanna-
sid vanglast vabastama Robespierre'i ajal
aretatud isikuid — kontrevolutsionäre.²

1794. a. 5. aug. oli Pariisi vanglaid 7771 vangi,
5 päeva hiljem see arv oli vähenenud 7295-le,
2 nädal hiljem oli Pariisi vanglaid 4668 vangi.
Need olid enamuses need, kes olid aretatud
peale 9. temidoori.

Suurt ohku nägid temidoorlased jaoh-
bünnide klubis, mis asus nende suhtes ope-
sitsiooni ja nõudis, et Konvent taltsutaks
„kuldset noort“. Peale selle jaohünnide

¹vt. Фроа, Устопни ..., lk. 142

²vt. К. П. Подпольский, Мемуары, lk. 57.

klubi oli ühenduses kõigi rahvaühingutega Prantsusmaal ja seepärast otsustas teemidealiku konvent ta laiali saata. Janoküüde klubi saadeti laiali 4. nov. 1794. a. Sel päeval tungisid „kuldse neoruse“ järgud klubisse ja püksid läbi sinna kogunenud janoküürid. „Kuldse neoruse“ järgud tapisid ja piinasid tänavail tüüri, neda nad nahtlustasid janoküüriis.

1794. a. 8. det. võeti konventi tagasi 76 žirondiini, kes olid saalt minema aktud sees 31. mai - 2. juuni ülestõusuga. Nüüd žirondiinid pöördusid konventi tagasi soovituselga nätle mausta kõige eest, mis neil oli tulnud läbi elada. Žirondiinide tagasitulekuga sai rantsioon nende näol endale tuge.

Nüüd otsustas teemidealiku konvent kaotada ka mausimumi seaduse² juba peale 9. teemideali pöört esilekerinud spekulantide nodanlus nõudis teemidealiku konventilt mausimumi kaotamist. Ta tahtis saada vabu näsi kauplemises. Seid teemidealased olles siis veel nõrgad ei julgenud kohe mausimumi kaotada. Seid nüüd, meendudes et nende leu oli tugevunud, kaotas teemidealiku konvent 23. det. 1794. a.

¹ vt. Добродетелии, Пермигор, л. 83

² vt. Марш, Пермикар и пермань, л. 111.

Maximumi seaduse naotamine seodustas
 elualliduse tõuse. Elualliduse tõus ja üha
 suurenev assignaaside väljalaskumise muu-
 tis assignaadid päris väärtusetuks ning
 siis plebeilised massid katastroofilisse olu-
 norda. Hinnad esimese järgu tarbainetele
 tõusid 34 norda võrreldes 1790. aastaga.
 Pärisi naustamine viljaga halvenes ja
 müüd muutuvad pikad leivasabad jälle
 harrilikuks nähtuseks. Spkulatsioon võttis
 ennenähtamatu ulatuse. Töölised olid rahul-
 elematud.² Politsei agendid teatasid, et 22. det.
 1794. a. töölised rääkivad emarahel, et „mei-
 teidvainte hindade kallinemine selgi jät-
 nub, siis tuleb roostetunud piigid puhastada
 roostest kaupmeeste rõhus ja et see roostida
 on mõõdapääsmatu, sest töölistel on võimatu
 müüki elada.“

Rahvahulvades suurenes vaemlike suhtu-
 mine konventi, kuid nad ikkagi veel loot-
 sid, et konvent võibolla parandab nende
 rasvet olunorda.

Paljudes departemangudes teinudid teitlus-
 rahutused.³ Rahvamassid rääkisid kibes-
 tunult, et Robespierre'i ajal elud olunord
 hoopis parem.

Samal ajal me rahva riletsus suurenes,

¹ vt. Uzerov, Заповор Бабефа, lk. 5.

² vt. Добролюбову, Писемгор, lk. 84

³ vt. Самас

elas kodanlus pillavat elu. 1794.a. pani väga
hämmastama teav vastuolu uuesti linna-
osa elu ja töölisagulike elu vahel. Kodanlus
pidutses. „Kuldse nooruse“ esindajad korral-
dasid pidusid ja balli, Pääsi rahvamassid
nannatasid aga niibedat nälga, sest teeni-
deolased kui spekulatiivsed vaitjad ja
osavõtjad ei saanud ega tahtnud tõsiselt
hooldada pealinnas rahvastine vanusta-
mise eest leivaga.

1795.a. algul viltsus suurenes veelgi.¹
1795.a. talv oli nülm ja see suurendas vilgi
hädä ja viltsust. Paljudes kohtades teeni-
nälgiivate linnaelanike keskel riha talu-
peegade vastu, kes peidavad vilja ja
müüvad seda spekulatiivselt kõrgite
hindadega. Seal, kus oli raske müüa
vilja soodsa hinnaga eest, seal talupidajad
söötid vilja lindudele. Nälgiivad linna-
elanikud teostavad ulvastatuid ekspedit-
sioone nende talupidajate vastu.

1795.a. märtsi teisel poolel elavus massi-
liikumine.² Nõutakse teitlustamislohuona
parandamist Pääsis ja 1793.a. demokraat-
likku konstitutsiooni. Selle liikumise es-
otsas seisavad Pääsi eslinnade töölisel,
eiht just S'aint-Antoine'i eslinna töölisel.

¹ vt. Шапов, Термукань и преобразование, л. 29

² vt. Добролюбовский, Термукань, л. 139

17. märtsil tööliste delegatsioon tuli Kon-
 ventis ja nõudis olukorra parandamist.¹ Nad
 palusid, et Konvent ei laseks neil mitte nälga
 surra vaid annaks neile leiba. Konvent aga
 võttis samal päeval vastu seaduse, mis
 määras nappi naistuse määsust ja rahu-
 tustest osavõtjate.

1795. a. aprillis jäi Pariis leevata.² Järgne-
 vad naupluste vastu taga massaid. Naised
 tulid juba õhtul kell 8-9 järgneorda ja seisid
 seal terve öö, et saada leiba. Kuid sageli pidid
 nad lahkuma hommikul ilma leevata. Politsei-
 agentide etteandele muutusid muuttevitavaks,
 nad teatasid töölistest, kel ei olnud leiba.
 Inimlastele müüdnud nälgijad lõpetasid sageli
 elu eesetapmisega.

7. juunil (27. märtsil) kulus nappi teugis
 Konventis ja nõudis leiba.

Leantriooniline ajaleht, "Gazette de France"
 teatas:³ "Olukord Pariisis on sama, on väha
 ainult järgneorda, mis nõuavad leiba ja töö-
 liste grupid, kes surevad, et neile ei anta
 leiba." Töölised näenisid, et pärast maitsimuni-
 kaotamist nende häda on suureneud, olguigi
 et neile lubati, et maitsimuni kaotamine kehtes-
 tab mülluse. Nad nõudsid otsustavale abinõude
tarvitusele mõtmist olukorra parandamiseks,

¹ st. Добролюбовский, Пермьгор, л. 140

² st. Шарль, Мерминаль и Крепвань, л. 37

³ st. Добролюбовский, Пермьгор, л. 140

meid Konaent ei teinud selleks midagi.

Massid olid nüüd suurel hulgal. Nende arha valitsuse vastu massid. 12. Jünniall Pariisi eelinnades kogunesid tuhanded rahvamassid, kes liikusid Konaenti. Konaendis antati parajasti teitluskuutimust Pariisis, kui tuhanded rahvahulu tungis Konaenti hülletega: „Leiba, leiba, meie sureme, leiba!“ „1793-a. noustituseni!“ „Arutemilud vabastada!“

Kuid rahvamassidel ei olnud juhte, organisatsioonid ega programmi. Heg kukus ja seiu kui rahvas nõudis, palus ja ahoandas, nõudis valitsus Konaendi juude sõjaväed ja rahvamassid aeti laiali.

Pärast 12. Jünniali ülestõusu mahasurumist algasid arutemilised, hukkamised ja asumisele saatmised.² Kuid temideoolasid said au, et nad põtnud mil saadatanud täielikku võitu. Nad said au, et uus ülestõus on nähtimatu ja seepärast kannasid selleks ette valmistama. Linnaehaistlu kannatustele tundis kaasa sõjavägi. Temideooland naitid, et sõjavägi võib täiusta üles rahvamasside teitlusel ja seepärast püüdsid umaldada sõjaväge rahvamassidest. Siis kannasid nad täielisi ulvustama.

Teitlusoleumord Pariisis halvener.³ 1795. a. apr

¹ vt. Додположеніе, Мертвегор, л. 140

² vt. Тамар, л. 141

³ vt. Тамар, л. 142

riikis-mais poliitikaagendid teatasid, et ussava
võitlus võib uude ülestõusule. Mai kesupäine
natus praegu leiva andmine. Õel vastu
20. maid levisid kuuldused, et leiba pagai-
äridesse enam ei tule. Samal ajal ilmusid
na üleskutsed, mis õhutasid rahvast terrorismi-
laste võimude kukutamisele. 1. juunil (20. mai)
varahommikul liikusid rahvamassid Kou-
vendi juurde ja tungisid Kouvendi hiietega:
„Leiba!“ „1793. a. konstitutsiooni!“ Fungid
Kouvendi rahvahulu tappis ühe Kouvendi
saadiku Ferandi, kes püüdis neid taustada.
Rahvamassid võtsid Kouvendis enda alla
meie kohad. Suur osa Kouvendi saadikust
lahkus reumist ja sinna jäi ainult väpe-
tais saadikuid-janokine. Rahvamassid esita-
sid neile oma nõudmised. Kouvendi jäävad
saadikud-janokid tegid etpaneku anda
dumet konstitutsiooni mehtisapaneku ja
spekulatsioonide vastu võitlemise kohta.
Ülestõusud jäid lootma sellele et võtmed
tarvitusele mingid abinõud. Lähtki termi-
dooline valitsuse liiget ei arustatud, ühtki
strategilist punkti lõunas ei okupeeritud.
Kuna rahvas asjatult sega melutas, keon-
dati Kouvendi juurde sõjaväed ja need
ajapid rahvamassid Kouvendist minema. Kuvd

¹ vt. Додпостобкун, Пепмугор, л. 143

ülesteius ei oleud mul puustatud ja teem-
doorlased olid mul naugil vaidust.

2. preialil oli termidooriline Kouvendi eluand
eiti raske.¹ Kouvend oli ümberpööratud ülesteius-
nute poole, neda oli rohkem kui termidooriline
Kouvendi naitsjaid. Naitlus ahvaidas puhuda
iga minut. Seid ülesteiusnuid polnud ühtset
jubtimist ja nad viivitasid asjatele. Termidoor-
lini kodanlus otsustas aega võita, selles et
nogu da vägesid ja ta astus läbirääkimistesse
ülesteiusnutega. Rahvale lubati, et parandatakse
teitlusolukorda Pariisis.

Kouvend nogu sel ajal pidevalt jäude ülesteius-
nute puustamiseks.² 4. preialil (23. mail) termidoor-
lased teugisid suure sõjaväega Saint-Antoine'i
eslinna ja võtsid töölistelt relvad ära. Ülesteius
lõppes, töölistel said liiva. Kohe pärast ülesteiusu
mahasurumist algas julm arveõieendamine, mis
tähistas valge terrori algust.

Termidoorlaste viha langis nümasile jano-
büüidest saadikutele Kouvendis, kes astusid 1.
preialil rahva naksus välja.³ Juba 1. preiali
ööl Kouvend naugistas 14 saadikut-janobüüi,
nellest 6 mõisteti surma. Need 6 surmanõistelut
lõpetasid oma elu ensetapmisega püüda abel.

Pärast preiali ülesteiusu mahasurumist Kouvend
õieendas julmalt arveid na töölistega.⁴ Kohe algo-

¹ vt. Добролюбовский, Пермьгород, lk. 144

² vt. Самоз, lk. 145

³ vt. Шапле, Пермьналь и Крериналь, lk. 193

⁴ vt. Добролюбовский, Пермьгород, lk. 155

sid austeriimised. Juba 28. mail austeriiti 10000
 inimest, hiljem veelgi rohkem. Austeriiti need,
 seda vähegi kahtlustati. Departeemangudes tegut-
 sesid Louveni komisariid, kes seal puhastasid
 ja sulgesid rahvaühinguid.

Pärast ebaõnnestunud preriali ülestõusu
 sai prantsuse rahvas lõplikult liia. Tema
 häält polnud enam kuulda ja kodanlus lau-
 nas avestamast temaga.

Louvent etustas nüüd enda seitsendit uud-
 lustada ja avaldas selleks ka seadusi.¹ Nii
 avaldas Louvent seaduse, mis keelas naistel
 osavõtta poliitilisest elust. Naistel keelati osa-
 võtta seutsiaonide koosolekust, nad ei tehti-
 nud nooguenda tänavail.

16. juuni 1795. a. dekreediga reorganiseeriti
 rahvusmaandivõrgi, mis nüüd koosnes ainult
 riiklast.

Pärast preriali ülestõusu mahasurumist
 teinudoorbaid heitoid avalikult kõrvald 1793. a.
 demokraatliku konstitutsiooni ja asusid välja
 töötama uut konstitutsiooni, mis pidi kindlus-
 tama kodanlikku vabariiki Prantsusmaal.
 Louvent 1795. a. töötaski välja uue konstitut-
 siooni, mis kaotas üldise valimisõiguse, pani
 rehtima väga kõrge taksuse, lõi rahukoja
süsteemi ja seadusandlikest organist praegu

¹ st. Додѣроисоженіи, Мѣрмѣроп, лѡ. 154

sõltumatu täidesaatus võim - Direktsiumi, mis koosnes viiest liikmest ja oli saanud laialdaste volitustega. Nõtkund vastu konstitutsiooni, Konvent otsustas, et $\frac{2}{3}$ Direktsiumi radusandline organite koosseisust peab koosnema Konvendi liikmetest. Seda see radusandline ja ta andis Direktsiumi radusandline organites võimutsemise eue spetsialiseeritud kodanuse nähte.

26. out. 1795. a. Konvent lõpetas oma töö. Fa
nümber istungel kuulutas esistuja: „Rahvus-
konvent deklareerib, et tema missioon on täidi-
tud ja et tema sessioon on lõppenud.“ Võimule
sai nüüd Direktsium.

Direktsiumi rehtestamisega teivad rahva-
massides leotused oma eluoma parandamise
suhtes.¹ Kuid tegelikult Direktsiumi esimesed
kuud olid teumideoriliku Konvendi perioodi
jätkuks. Majandusriis jätkus ja seoses sellega
masside majandusliku olukord halvenes.

Direktsiumi ajal võimule saanud spetsi-
aliseeritud suurkodanuse elas teutsevat elu.
Mars nõyutas, et „alles Direktsiumi valit-
suse ajal pääsib hoogalt esile ja kannab
allikana keema kodanliku ühiskonna teeline
elu.“²

Kõruti kodanuse riikustumisega suurent

¹ St. Myerov, Записки Бабьева, lk. 108

² Маркс и Энгельс, Сочинения, том II, lk. 136

rahvahulvade vaeus. Paberassignaatide kursor
langes pidevalt. Kui 1795. a. oktoobris anti 10
liure'iliste paberassignaatide eest 1 liure'i 19
sou'd metallis, siis 1. nov. paiku anti 100
liure'iliste paberassignaatide eest 16 sou'd, 1796. a.
1. jaan. paiku - 8 sou'd.

1790. a. ja 1795. a. vahelisel ajajargul teusid
enamike kaupade hinnad 25-30 korda, leiva
hind aga isegi 11 $\frac{1}{2}$ korda. Tõelise keskmise
paevatasu oli 100-120 liure'it assignaatides,
muna maal leiba maksis 50-55 liure'it ja naal
liha - 120 liure'it.

Selline mureheitlemiste seisund tekitab rahva
hulgas rahulolematust.¹ Tõelised räägiavad, et
neid provotseeritakse meele tõkestamiseks. Mõnedes
kohtades rahvas nõuab isegi Robespierre valit-
suse taastamist, sest siis neil oli leiba. Rahva-
massid räägiavad, et tuleb ise haarata produk-
tid, sest valitsus ei taha tegelda selle ajaga.
Rahulolematust suurendab hulgi na töötus-
ettevõtete sulgemine. Seoses sellega suureneb töö-
tute arv. Eriti raske on olusid metsapara-
tajate ja ehitustööliliste hulgas.

Sel. raske momendil nõuab üha tugeva-
mini mitte mees revolutsioniks, mis keenu-
taks kodanluse ja annaks neimisi töötavale
rahvale. See on „rahva tribuuni Gracchus

¹ St. Ilgenreb, Записки Габсбурга, л. 111

Babufi kutsu.

Babuf, Noël-Francis pärines rahva hulgast. Ta sündis 23. nov. 1760.a. Picardies. Juba varakult oma noorusis oli ta sunnitud teenima endale elatist. Selt sai ta alghariduse ja täiendas seda iseõppimise teel. Ta uuris filosoofiat, ajalugu ja teaduslikku kirjandust.

Revolutsiooni eel Babuf töötas maamõõtjana ja fudistina. Tema nõustuste hulka kuulus aadlismõisade nimistute ja senjoriaalõiguste loendite koostamine. Babuf vihas seda elukutset, ta oli haaranud kergeast vihaaastust feodalismi, aristokraatia vastu. Tema ilmus suur huvi sotsiaalsete probleemide vastu. Ta uuris Rousseau, Mably ja Morelly teoseid. Ta oli 1785-1787.a. kirjavahetuses France Teaduste Akadeemia sekretäriaga. Ta oli suure revolutsiooni poole, mis pidi teostama suuri muudatusi.

Revolutsiooni esimestest päevadest peale kannas ta aktiivset osa võtma revolutsioonilist liikumisest.² Ta oma sõnade järgi nohe peale revolutsiooni algust sai "vabaduse propageerimine ja nõuetute kaitsmine." 1789.a. võttis ta osa naaberiigide koostamisest. Ta nõudis kõigi olemasolevate maasude ja seistete kaotamist.

17. juulil 1789.a. Babuf seisis Pariisi, kus 1789.a. gnt. avaldas oma töö "Alaline kataster",

¹ vt. Ф. Гюккертю, Записки во время пребывания, т. II, лн. 340

² vt. Samas, лн. 341

milles ta nõudis maavõimandi kaotamist ja maa jaotamist rahva vahel võrdsele tüvedena.

Kõhe revolutsiooni esimestest päevadest peale võttis Babeuf endale Nava - Roma tribuuni Gaius Gracchuse nime.

Babeuf võttis endale 5-6. ent. liikumistest ja pärast seda ta pöördus tagasi Rua'ssi, kus alustas pidevat võitlust feodalismi jäätavate vastu.¹ 1790. a. ta nõostas petitsiooni, milles nõudis, et maasud jõevedelt, soolamaas tulevad kaotada. 1790. a. ta arutleni selle kaotamisest ja paigutati Pariisi vanglasse, kus ta oli peaaegu kaks kuud. Babeufi kaitsesastus välja karat, kus Babeufi sõnade järgi oli tema "ametlikuks kaitsjaks", nimetas teda "ema ajalehtedes vennaks, sõbraks ja triumfiga tõi välja vanglast". Nabastatud vanglast Babeuf jätkas võitlust suurmaavalduse ja feodaalsete maasude vastu.

1791 - 1792. a. oli Babeuf kaks korda vangistatud, kuid vabanes peagi.² Pärast kuningaga põgenemist ta nõudis kuningavõimu kukutamist ja vabariigi kehtestamist.

Lugedes mitteüllalduks vasempoolsete saadikute tegevust jutavas Logus Babeuf püüdis avaldada mõju Seadusandlimesse Logu tööle.

¹ M. Fryourpomme, Sarokop..., II, lk. 342

² M. Samas, lk. 343

Somme'i departemangu saadiku Cupet
 naudu. Lahes vijas Cupet'ile Babeuf
 nõudis agraar-seaduse teostamist. Samuti
 nõudis ta keesusliku valimissüsteemi kaota-
 mist, iga aastast seadusandliku loogu ümber-
 valimist.

Pärast 10. aug. 1792. a. ülestõusu Babeuf
 valiti Somme'i departemangu kindralnõu-
 kogusse, kus ta arendas laialdast kampaaniat
 emigrantide varanduse konfiskeerimiseks.

1793. a. aug. ta arreteeriti uuesti ja mõisteti
 20. aastaks vangistusse. Saavutanud vabastuse
 Babeuf suundus Pariisi, kus Silven Mauchali
 naasabil sai tööd Louvendi teitlustuskomisjonis.

Sel perioodil Babeuf võttis osa ka Pariisi
 reutioonide liikumistest elukalliduse vastu.

Seejärele esimesest massimeemi mitlevillaladuse
 ta nuttus eiles organiseerima uut „sotsiaalset
 10. aug.“ ja ta valmistas ette septembrikuus
 kokkuvõtte liikumist, mis viis teise massimeemi
 mehestamiseks. Pärast lühiajalist arreteerimist

14. nov. - 7. det. 1793. a. ta töötas naine uue
 ajakirja „Pariisi revolutsioon“ juures, mida andis
 välja Mauchal. 30. jaan. 1794. a. ta uuesti
 arreteeriti, kuid sai vabaks.

Osustavas osa revolutsioonilises liikumises
 kannas Babeuf etendama alles pärast 9. termi-

"И. Буонапарте, Заповор..., II, л. 344

doosi pööret.¹ Ilgule ta isegi ei mäistunud 9. termidoosi sündmuste mõtet, alles mõningate nädalate möödudes ta sai oma riigadest aru. Ta kuulutas 9. termidoosi uue õnneliku ajastu alguseks. Kargas andma välja ajakirje „Liberte de la presse“ („Tõelise vabaduse ajakiri“) Sel perioodil ta on veel jaanobiinide vastane seepärast lähemal ajuliselt termidoorlastele. Kui päärgu ta sai aru termidoorluse olemusest ja astus selle vastu välja oma ajakirjes, mis sai nüüd uueks nimetuseks „Fédération du peuple“ („Rahvatõde“)“

Illyeni 1796. a. ta kirjutas: „Ma tunnistan puhtsüdamlikult, et olen väga tige endale sellest, et ma kunagi nägin mustas valguses revolutsioonilist valitsust, Robespierre'it, Saint-Justi jt.“

1795. a. 3. märts. Babeuf aretati ja teda süüdistati mässu ettevalmistamises termidoorliku valitsuse vastu.² Nauglas ühitas ta muni 1795. a. eel. Nauglas ühides, eiti Franse nauglas, ta teostas laialdast propagandat ja agitatsiooni. Nauglas ühides jäidis Babeuf järeltulijale, et peamiseks pahuks näesolevas ühiskonnas on ühiskonna jagunemine rikkaks ja vaeks, et selles pahus on süüdi eravõimuse printsiip. Nälgapääs sellest olukorrast on kommuni-

¹ M. Бючаррову, Заповор..., II, lk. 346

² M. Самас

nõukogu ühiskonna loomine, kes kõik teeta-
 vad ühiskonna heaks. „ Sellistes ühiskonnas
 kõik taotjad peavad töötama „ ühiskondline
 magazinide“ täitmine, mille igaks kaunaks
 oma riigi produkti, aga isikud, kes tegele-
 vad jaotamisega ei lähe mille isiklikest
 huvidest, vaid suure peenonna heastest ja
 ühendustavad igale kodanikule võrdse osa
 kõigist neist produktidest.“¹

Millega on aga tead selle ühiskonna
 loomiseks? Siis Babeuf pöördus utopismis.
 „ Kui ma elustik võlukepike omaaeg, siis
 esiteks, ma hävitaks kõik, mis meid segab
 ja teiseks nutseus ellu selle, mis on tarvis
 võrdsele ühiskonna loomiseks. Kuid kahjuks
 sellist võlukepikest meil ei ole.“²

Nauglas nohtas Babeuf inimesi, kes olid talle
 lähedased oma ideedelt ja meeldest. Hran
 Nauglas ta tutvus näpsten Geumainiga, kes
 hiljem on babuistliku liikumise üheks juhiks.
 10. sept. 1795. a. Babeuf loodi Pariisi Plessy vang-
 lasse, kus ta tutvus Buonaroti, Bertrandi,
 Fontenelle jt. Babeuf õhutas neid võtta valitseva
 vankri vastu ja seisis neid ühe resolüt-
 siooni vajaduses, mis kaotaks erasomanduse.
 Nauglas teenivadki tulevase vandekehe esimesed
 algelod.³

¹ vt. Espira, Utopism, lk. 148

² vt. Samas, lk. 149

³ vt. Ugeronik, Zambor Fobedpa, lk. 93

18. okt. 1795. a. (4. küümäiril) üldise amnestia
alusel vabastati Babeuf ja ta sõbrad vanglast.

Nälgudes vanglast kannab Babeuf tegema
ksa ja plaanipärasest kommunistlikku propa-
gandat uue revolutsiooni ettevalmistamiseks.
Valmistades ette revolutsiooni Babeuf ja ta
kaaslased löid küll sidemaid töelistega,
muid nad ei suutnud meistra tööliste aja-
leelist osa. Nad arvavad, et rahvamassid teets-
vad uut revolutsiooni. Nille meistes, et ainult
proletariaat võib olla sotsialistliku revolüt-
siooni lüüespaneevaus jõuks, nad ei olnud
suutelised ette märkima selle revolutsiooni
teed. Sel ajal proletariaati veel ei olnud, küin
massiorganisatsioonid olid peenestatud tumi-
doorliku Louvendi poolt, vähegi silmapaista-
mad tegelased olid hävitatud ja seepärast
pehmed keegi organiseerida uut revolutsioon.
Babeuf ja ta sõbrad nägid oma eesmärgi
salajase organisatsiooni moodustamises, mis
valmistaus ette revolutsiooni.

Alguel nad kogunesid nõukuis ja aeda-
des, kus aitasid salaanisatsiooni loomise
vajadust.¹ Selle eesande võttid enda peale Ba-
beuf, Buonarroti, Foutelle ja Darte. Kuid lahu-
helid arvamusel ei viinud soovitud tagajärge-
dele. Oli tarvis teha veel palju tööd, tarvis

¹ vt. Domakme, Бабёфу заробор Павуе, lk. 32

inäljatatada uganisatsiooni plaan. Samuti
luli arvestada rahvamasside meeleolu, et
mille emaldada endast Pariisi elanikkonna
lainu nihke eestamatle nimmu uetmi propa-
gandaga.

Babeufi õnneus ta ei elnud üksi, vaid
teda ümbritses tihe sõprade ring, kes aita-
sid tal seda teostada. Babeufi lähemane
kaaslane oli Buonarroti. Philippe Buo-
narroti, rahvuselt itaallane sündis Pisas
11. nov. 1761. a. aadliperekonnas. Õppis Pisa üli-
koolis ärgusteadust. Juba siis paistis silma
ema avara silmaringi poolest. Lõi puhkes
kodanliku revolutsiooni Prantsusmaal, siis
Buonarroti läks 1789. a. ent. Korsikale, kus
hakkas välja andma ajalehte „Korsika
patriootiline ajaleht.“ Buonarroti antiühne
tegevus nutus nantseonilistes elementides
estle viha tema vastu ja 1791. a. ta are-
statause, paigutatuse väevõimuga laevale
ja saadetuse Livornosse. Kuid saati ta
vabastatause ja ta lubas tagasi Korsikale,
kus töötas departemange administratsioonis.
1791. a. Korsika kindralkõrgekogu teeb ettepaneku
anda Buonarrotile tema teenete eest prantsuse
kodanõudses, sest et ta revolutsiooni algusest
peale osutas seenu teenid kodumaale.

¹ vt. Буонарротти, Барбар..., II, lk. 329jj.

1792. a. lõpul võllis ta osa Sardiinia en-
peditsoonist ja töötas välja konstitutsiooni
Sardiinia jaoks. Tema seente teeteest
revolutsiooni heaks andis Houvent talu
27. märil 1793. a. prantsuse kodanoudsuse.
Samal ajal ta astus na jaokühvide
klubisse ja asus töötama koos jaokühvi-
dega. Tema tegevus naadis sègaralt demo-
kraatlikule liikumisele. Ferrideorland sèudis-
tavad teda teovus ja arutavad ta 5. märil
1795. a. ning paigutavad Pariisi Plessy
vanglasse. Nauglas viibides ta tutvus Ba-
bufiga, kes avaldas talu seent mõju.
Pärast vanglast vabastamist 18. sept. ta võtab
aktiivselt osa bakunistlikest liikumisest. Tema
tähtsus selles liikumises on suur. Tema seest
ilmus nida tähtsaid dokumente, mis määra-
sid kindlalt bakunistliku liikumise olemuse.
Kuid tema tegevus ei pèrdunud mitte ainult
hinfanduslike tegevusega; vaid ta võllis osa
na salaorganisatsioonist. Buonaroti
suur tähtsus seisus na selles, et ta osas
säilitada Bakufi materjale ja 1828. a. aval-
das need.

Peale Buonaroti tuleb esile tõsta na Dart-
het.² Darthe sèudis Pas-de Calais departema-
ngus. juba varakult tundis hevi teaduse vastu

¹ st. Буонаппони, Записки..., II, л. 330 jj.

² st. Доманне. Записки..., л. 28

Kui puhues kodanliku revolutsiooni, siis ta õppis Pariisis õigusteadust. Kõhe võtab osa revolutsioonilistest sündmustest, võtab osa Bastille piiramisest 14. juulil 1789.a., mis saab haavata. Hiljem tegeleb presintsi revolutsioonilise liikumise organisatsioonina. Langer esimesena teemidooline revolutsiooni ohoim, mis tänuks ta ametikohtalt ja heitis Plessy vanglasse, mis tuleks Bakunfiiga.

Silven Maichal kuulub ka Bakunfi lähemale sõnade hulka¹. Oli mineaues peet ja žurnalist. Female kuulub ka bakunismi teoreetiliste aluste väljatöötamine.

Maichal alustas oma tegevust nerge peesiga. 1779.a. astus ta looduse nimel välja kuningas, pappide ja riikaste vastu. Revolutsiooni puhkedes võtab osa revolutsioonilistest sündmustest. Ta oma töös 1789.a. pealub ebavõrduse ühtimisele ja kritiseerib seda. Revolutsiooni ajal näitleb agraariseaduse ast. Ta ütles, et see taunis anda näin see ühiskonna emandiks, mis on loodud ühiskonna liikmetele peelt.

Peale nende kuulub bakunistide hulka veel napten Germain ja vakinaut Bertrand, mis päines Lyonist. Ta tegi palju revolutsiooni heaus. 9. teemidaone ta vangistati ja

¹ vt. Domarus, Fadsap..., lk. 29

paigutati Pariisi vanglasse.

Babuvistide hulka kuuluvad nel ka Drouot ja Lepelletse. Drouot oli endine Kõrgeendilüüge. Lepelletse oli päritolult vabur, juba revolutsiooni algusest peale lühikesa ta revolutsiooni, kuid ei etendanud selles suuremat osa. Oli üks Bakufi lähemaid sõpru, millele Babuf usaldas ka oma vanema poja kasvatamist. Lepelletse vastu Bakufi vahelise ajakirjete väljaandmisest.

Babuvistide esimene katse luua salaanorganisatsioon kaõnustus, kuid see ei suutnud neid sundida loobuma meeskattest. Hõninga aja pärast tehti uus katse. Dantke, Buonarroti, Bertrand jt. noormeesid ühiti ja autasid seda kättemust. Selleks esile tõstus organisatsiooni vormist, kas organiseerida uus suur organisatsioon või mitte sellest vähest. Lõpuks 1795. a. lõpul jõuti kokkuleppele ja otsustati moodustada uus üldine organisatsioon. Seda organisatsiooni hakati nimetama Panteoni ühinguks, sest selle organisatsiooni istungid teinudid vana püha Genovi kloostriis, mis asus mitte kaugel Panteonist. See ühingu leidis taktust tööliste ja sõdurite

¹ol. Fyodorov, Barokop..., II, lk. 365

²ol. Samas, I, lk. 142

hulgas, tema liikumise arv arvatakse pidevalt.¹ Ühingu oli üle 2000 liikme, kuid see ühingu seits ebainimlikul alusel. Ühingu tegevuses peamiselt ainult ajalehtede lugemises ja ühiskondlike poliitiliste sündmuste arutamises. Ühingu noorus oli väga väike, samuti ühingu liikmed ei olnud enam veendumustes kindlad. Igasuguse vahtlustuse puhul Drentaarmee poolt nad püüdsid põgeneda. See ühingu ei näinud olla revolutsioonilise liikumise keskses.

Samaaegselt Pantheon'i ühinguga tekkis na terti ühinguid Pariisis.² Gudiise Kõrgeõppe liikme Amari juures organiseeriti salajane „poliitiline nool.“ Seal tegeldi inimkonna vabastamise põhjuste uurimisega ja tehti järeldusele, et seda põhjust tuleb otsida erasmandis. Selleni, et naastada vabastust en taasis hävitada erasmand ja seda en võimaliku teostada ainult võitlusel. Naidusi tekitab see mõtlemine, et kuidas seda teostada. Siin kinnitid esle redusolnend jaobüürid Amari näol, kes panid ette korralda vabastamistööde kogemusi. Nad arvasid, et vabastuse hävitamine en küllalt maasimeeri vabastamisest. Buonarroti, Danthe ja Lepelletieri, kes na võtsid osa selle ühingu

¹ vt. Fyodorovskij, Zarobkor..., I, lk. 146
² vt. Domanski, Fyodorov..., lk. 33

tööd, elid selle vastu ja nad avasid, et on
tarvis nehtestada kommunism. Neude awa-
tes maksimum neib aruult halvendoda
maa majandusliku oluoida. Nad awa-
sid, et kulis neuntada Direktorium ja
nehtestada 1793. a. demokraatlik konstitutsioon.

Direktoriumi valitus sai teada Pautheni
ühingust ja selle tegevusest. 1796. a. 28. veebr.
Direktoriumi valitus sulges Pautheni ühingu.

Teid see ei muutnud veel muuda baku-
nistide energiat.¹ Nüüd kuli mõelda uue
vandeseltsliku meeskuse loomisest, mis oleks
näinud olla ülestõusu võitlusstakus.
Grupi bakunistide hulgas teinid mõte uue
ühikunise meeskuse põhanda alla, luua võtke
konspiratiivne meeskus, mis valmistaks
ette Direktoriumi valituse kukutamist.

1796. a. märtsi lõpul Babeuf ja ta sõb-
rad Maichal, Lepelletier ja Antonelle pauid
ette moodustada „Salajane Direktorium“^{1/2}
Neude kolme vahel sõlmiki lihe liit ja
nad alustasid tegevust. Peagi „Salajane
Direktorium“ täienes kolme uue liikse
nõuga. Sinna astusid Darte, Buonaroti
ja Debon. Lõplikult formeerus „Salajane
Direktorium“ 1796. a. 30. märtsil.

¹ A. Шероков, Записки Бабефа, л. 167

² A. Буонаротти, Записки..., I, л. 188

„Salajase Direktoriumi“ istungid toimusid algsel Crexeli korteris, kus sel ajal leidis vajut na Babuf, mida Direktoriumi valitsus jälitas. Ühestänu see mees oli nüüd loodud. Osutus, et see moment organisatsioonile loomisega oli valitud hästi. Ettevõtjad meeldusid rahuldavast tööliste nõudmisi tööpäeva kõrgendamise. Tööliskelmasti assignaatidega, mida kaupmehed ei nõtnud vastu, vaid nõudsid tasumist metallrahaga. Direktoriumi valitsus oli sunnitud tegema laenu. Ettevõtjad kannasid üksteise järel selgema ana ettevõtteid. Töötule arv suurenes pidevalt.

„Salajase Direktoriumi“ töötas välja instrumtsioonid ja seadused. Nii oli seaduses ettenähtud, et „Salajase Direktoriumi“ istungeist võivad osa võtta ainult selle liikmed. Taheti, et „Salajase Direktoriumi“ isikuline koosseis jääs salajasuse kõigile peale selle organisatsioonile liikmetele.

„Salajase Direktoriumi“ pidas peasegu igal õhtul ana istungeid, kus arutati ettevalmistatava ühestänu kõttimusi.

„Salajase Direktoriumi“ kannas kobe teostama agitatsioonid ja propagaandat

* vt. Domansne, Труды..., lk. 36

rahva hulgas. Selles valdatis 12 inimest, kes pidid teostama agitatsiooni 12 rajoonis, millest oli jagatud Pariis.¹ Agendid etendasid väga tähtsat osa vandenõu ja nad olid väga hoolikalt valitud. "Salajase Direktoriumi" poolt. Nende agentideks olid Bonin, Bodson, Guilhem, Duc, Bode-man, Cazm, Heroy, Meul, Paris, Pieron, Theis-sieu ja Fiquet. Peale nende oli veel üks peagent, selles oli Didier. Lisaks sellele rajooniagentidele moodustati hiljem veel spetsiaalsed agendid,² kes pidid tegutsema sõjaväes. Need olid näis - Fieu, Guinat, Massina, Vannec ja Guise. "Salajase Direktoriumi" kätte välja määratud agentidele.

Agitatsiooni rahva hulgas tehti ajalehede, plakatite, brošüüride, pamflettide ja laulude kaudu.³ Selles kasutati kahte ajalehte "Rahvatribun" ja "Valgustaja". Naatamata neigile taustustele need ajalehed levisid laialdaselt rahva hulgas, isegi provintides ja piiri taga levis neid. Samuti levisid plakatid. Selles agendid organisatsioonid lehitajate grupid. Need rühmid ära Direk-toriumi valituse poolt määratud plawa-

¹ vt. Fyodorov, Zarokop..., I, lk. 197

² vt. Samas, lk. 200

³ vt. Samas, lk. 206

tid ja arendasid need amadega. Põranda-
alusel truukinojas truukiti brošüüre ja need
leivatid rahva hulgas. Agitatsiooni teostati
na laulude kaudu. Babuunistid tõmba-
sid agitatsiooni teostamiseks naasa na-
naised. Naissi kutsuti agitatsiooni teos-
tamiseks sõdurite hulgas. Sõjalised agen-
did agiteerisid sõdurid kasaarmis, na-
sed aga väljaspool kasaarmisid.

Päev päevalt kasvav vandenõulaste
agitatsioon ja "Salajase Direktoriumi"
liikmete arv suurenes. Babuunistide agi-
tatsioonil oli suur edu töölokaal-
tes, kuigi babuunistid ei osanud siduda
oma kommunistlikku propagandat töö-
liste igapäevaste vajadustega. Babuunistide
agitatsioon levis na provintssidesse.

"Salajase Direktoriumi" liikmed noogu-
sid igal õhtul Babuufi konspiratiivsesse
korterisse, kus asus ka truukhoda. Babuufi
jälitati pidevalt Direktoriumi valituse
peelt ja seetõttu oli ta tihti sunnitud
vahetama oma salakortereid. Need koos-
olevad aitasid mitmesuguseid meetmeid:
1) kuulati ära agentide teated 2) aitasid
läbi provokatsioonid, mis kavatsiti anda
truukni 3) aitasid ettepanekuid ülestõusu

¹ vt. Эволюционизм, Зарубор..., I, lk. 206

normidest ja tulevase vabariigi organisatsiooni-
sionist ja asutustest. Kõik otsused, mis
rõhki "Salajase Direktoriumi" pealt vastu
hääle enamusega, registreeriti. Kõik need
dokumendid olid ilma allkirjata. Kõigi
instruktsioonide ja niijade redaktorsus oli
müll Babeuf, kuid need niijutas ümber
seueta ja revolutsioonilistele agentidele
teimetas need nalle Didier.

Fännu oma agentide tööle oli "Salajane
Direktorium" nurris kõigi sündmustega,
mis teimetas Pariisis. Pa võis jälgida valit-
susele opositsioonilise meelse nassu
Pariisis.

Sel ajal teunis na teine liikumine,
mis saavuti oma eesmärgius pidas ülestõusu
organisatsioonist.¹ See liikumine oli väine-
nodanliku iseloomuga, selle liikumise es-
stias seised redusolevad Louvendi endised
saadikud Jarogues, Laiguelt, Ricord.
Nemad tahtsid mehestada ülestõusu võidu
järele Louvendi ja 1793.a. konstitutsiooni.

Oli tarvis moodustada blouu babuuri-
side ja jaohiünide partei jäämiste vahel
ja sellens teimetasid ägudad vaidlused.
Eriti suureid vaidlused teimetasid ajulise
revolutsioonilise valitsuse moodustamise

¹ of. Meyerov, Записка Бабюфа, л. 171

normide kohta. Tehti mitmesuguseid ettepanemid, jaobkinnid tahtsid kehtestada Kõnventi, aga babuuniste tahtis kehtestada direktorite. Kuid jaobkinnid avaldasid sellele vastupanu. Babuunistid olid sunnitud tegema järelandamisi, sest oli tarvis et nans vaudeselti ühineks üheks. „Salajane Direktorium“ võttis vastu otsuse nõueta mutsuda Kõnvent endisest liikumist, kes ei ole end kompromiteerinud montrealitrioonilise tegevusega.¹ Kuid „Salajane Direktorium“ nõudis, et Kõnventi peab kuuluma igast departemangust üks saadik, kes valitakse „Salajase Direktoriumi“ poolt. Peale selle nõudsid babuunistid, et jaobkinnid peavad alluma neigile määrustele ja dekreetidele, mis „Salajane Direktorium“ välja töötab. Kuid see ettepanek ei rahuldanud jaobkinnid ja nad keeldusid ühinemast. Lõpuks babuunistidel süüsi õnnestus saavutada kokkulepe jaobkinnide partei jäämistega.

Babuunistide liikumine kasvaja suurenes, kuid na Direktoriumi valitsus ei teekunud. Tänu prokuraator Grisele teadetele tal olid teada „Salajase Direktoriumi“ edusammud ja juhtide liised.

1796. a. oli Pariis väga rahutu. Rahvas

¹ vt. Бюроаппозу, Заповор..., I, lk. 211jj.

oli keematuud rõhumisest ja oli valmis auma
ülestatusele. Itaalia valitses majanduskriis,
hinnad tõusid pidevalt, nassas tööpuudus.
„Salajane Direktoorium“ avas, et on saabu-
nud soodne moment ülestatuseks. 8. mai
öhtul teimus „Salajase Direktooriumi“ ja
janshühvide ühine istung, millest võtsid
osa Babeuf, Buonarroti, Danthe, Didot, Fion,
Thairan, Rober, Ricord, Jarogues, Grisel jt. ¹ See
istung teimus Drouet noorte „Salajane
Direktoorium“ pöördus nooremute poole
sõnadega: „Mäletake oma vandeid, on
saabunud aeg teostada oma lubadused,
on saabunud aeg tegutsemiseks.“
Sellel istungil otsustati, et „Salajane Direk-
toorium“ peab määrama ülestatuse alus-
tamisega, peab andma agentidele tegut-
semiseks instruktsioonid ja nooremute kahe
päeva pärast ühesi, et kuulata ära üli-
vaade olukorvast ja määrata kindlaks
ülestatuse päev.

Näevalt vandesõltlased said laiali minna
kui Drouet noortesse tungisid politseiini-
mud. ² Teostati läbiotsimine, mis aga ei au-
nud mingid tulemusi. Babeuistid hanna-
sid nahtlustama Geumaine, kes ei võtnud
osa sellest istungist. Siid tegelikult oli

¹ vt. Бюропарроне, Записки..., I, lk. 259

² vt. Sameas, lk. 264

utemius Gisel, kes aga oma ema seltsi-
mehi venna selles, et see läbiotsimine oli
juhustlik. Nii ei võetud tarvilikele miingi-
suguseid ettevaatusabinõusid.

10. mail õhtul teimus ettevõtjad, "Sala-
jase Direktoriiumi" istung, kuhu ilmusid
Darthe, Didieu, Fieu, Babuf, Massar, Geimain,
Gisel ja mõni rajasniagendid.¹ Sellel istun-
gil töötati välja ülestänu plaan. Tulis
möödustada rahvaarvu sõjasäevastest,
keda teatab pealinnas rahvas. Ülestänu-
tud peavad haarama enda näkku ulos-
laod ja valitsuse asutused, mõni ühiskond-
lised ja varamagariid, milles on teide-
ained. Nõime haaval enda näkku üles-
tõnuu nomike, kes säilitab mõime teieku
pöördi teostamiseks.

10. mail 1796. a. politsei kostas massilise
läbiotsimise ja aretus Babufi ja ta kaas-
lased ning paigutas nad vanglasse.² Babuf,
Darthe ja Buonaroti vabdati teistest ja saadeti
Temple vanglasse. Valitsus aretus mõni,
keda ta nähtustas vandenõust osavõtus.
Mõni silmapaistvamad vabariiklased saadeti
Pariisist välja. Babufistid jäinud juhtideta
ei suutnud alustada ülestänu, sest Pariisi
töelivagulate revolutsiooniline antiivus oli

¹ vt. Бюроаппоме, Записки..., I, lk. 266

² vt. Самар, lk. 414

mentud juba 1795.a. mais pärast preriali
üllestänu linnaõnimeist.

9. sept. 1796.a. teimus Grenelli sõjasäeaaq
nis (Pariisi lähedal) ülestänu kätte, kuid
see summutati koha. See ülestänu kätte
andis Direktoriumi valitsusele võimaluse
nuisteks repressioonideks.

Juba 1796.a. augustis müdi areteeritud
vandesõltlased Pariisist Nandomeisse, kus
pidi toimuma kohus. Nendega müdi ümber
nagu visajatega, nad pandi vandeprüidesse.

20. okto. 1797.a. algas Nandomeis Babuuri-
tide protsess. Babuuri ja ta naaslasi süüdi-
tati vandesõnu, mis tähtis hävitada 1795.a.
monarkia ja Direktoriumi. Süüdi-
tavaid oli 47. Drouet, Lindet, Lepelletier, Bod-
son, Boudin, Rossignol jt. et ilmunud koh-
tus. Babuuri ja ta naaslaste protsess
kestis kolm kuud. 26. mai ööl lõppes
kohus ja kuulutati otsus. Selle järgi
Babuuri, Darte, Buonarroti, Germain, Cagny,
Theroy, Heuissier, Bouin ja Blondeau mõisteti
süüdi kätte taastada 1793.a. monarkia-
siooni. Babuuri ja Darte mõisteti surma
ja teised asumisele.

Babuuri ja Darte püüdsid lõpetada elu
enesetapmisega, kuid see kätte ebaõnnestus

¹ vt. Domanne, Fradep..., lk. 53jj.

ja nad hukati järgmisel hommikul.

Sega bakunistide vandenõu oli nurjunud. Selle ahenemise teinud tingimustes, kus kapitalismi kontsentreerimise protsess alles algas ja proletariaat alles tekkis ning supärrast ta ei saanud sel momendil välja astuda iteseisva jõuna.

Babunfi õpetus.

Babunistide poolt aruandati utopilist kommuni-
ismi, mida hiljem nimetatase babunistide
õpetuseks.

Babunistide peamine teene oli selles, et nad
olid kommunistid - praktikud. Kui Babufelus
olnud teoretikuks ja babunism keeliks siis
nü tema kui ka keel poleks suutnud anda
nü palju teoreetilise mõtte alal, kui nad seda
andid oma praktilises tegevuses. Babunistid
lahendasid ka küsimusi, mida nende eluajal
üldse ei eksisteerinud.

Babunistide õpetus põhines nõrdsuse põhi-
mõttel, mis pidi olema raomandi kaotamise
tulmus.

Kõik inimesed arvavad õiguse õnne. Leo-
dus on annud kõigile nõrdsuse õiguse kasu-
tada kõiki tema hävetsid.¹ Kuid tegelikult seda
nõrdsust kasagil ei ole. Igalpool valitseb
ebavõrdsus, mille alus on raomandus.
Selles, et saavutada loomuliku õiguse kehtes.

¹ St. Фюрерпону, Заронок..., II, lk. 215

tamine on vaja võitlust õiguse eest.

Vajadust võitluseks õiguse eest bakeraistid põhjendasid ajaleolise protsessi enampärase iseloomustamisega. Nad iseloomustavad seda kui protsessi, kus keeb laenuamatu võitlus patriitide ja plebeide vahel, rihaste ja vaeste vahel. See sõda patriitide ja plebeide vahel kestab igavesti. Ta ilmub kess naomandi tekkimisega ja kasvab naomandi hävitamiseks.

Lõhutule ülestõus rõhujate vastu algab tavaliselt siis, kui enamus on müdud väljapanatamatu eluoluga. Siinult siis mass hakkab mõtlema inimeste loomulike õiguste üle, ainult siis neid saab selgeks, et loodus lei neiu inimesed võrdseks õigustes ja vajadustes, ainult siis neid saab selgeks, et nende võlts eluolud on tingitud ühiskonnas valitsevate seaduste iseloomust.

Prantsuse modanlik revolutsioon on bakeraistide aoste kümne episeod patriitide ja plebeide vahelises võitluses. Kuid ta ei annud lõplikku võitu vaestele. Seda ei ole veel lõpule müdud, sest ei ole midagi tehtud rahva õnneks. Selles revolutsioonis üks tarannide gruppandus teinuga, neim läus üle rihastele. Rahvamassid emaldati poliitilise võime juurest. On taras jätkata revolutsiooni ja müa ta võiduse

lõpuni, seni kuni ta muutub rahva resolutsiooni-
soniks.

Babuvistide õpetus ajaloost kui võitlusest
riikide ja riikide vahel, revolutsioonilise pöörde
vajalikkusest kommunismi saavutamiseks
teeb suure sammu edasi võrreldes revolutsi-
ooniliste utopistide sotsialistidega.

Õnneks ja võimude ja XVIII sajandi sotsialis-
tidele ühiskonna ümberkonalduse probleem
lahendus lihtsalt. Olemasolev ühiskondlik kord
rajab vabalt, mõistmatusele. Selline, et kuu-
tada kehtiv kord on vaja ainult avada
mõistmatuse silmad. Meie lisas, et pärast seda
kui rõhuteid valgustatakse, nad on kohes-
talud võtma kogu järe ja hütma endalt
rõhujate üle. Kuid mitte mingisuguseid kon-
kretsaid ülesandeid seoses üleminekuuga uude
ühiskonda XVIII sajandi utopistid-sotsialis-
tid ei püstitanud ja nad ei püstitanud neid
separaat, et see ühiskond oli veel puht ab-
straktne. Babufi ja babuvistide eluand oli
aga hoopis teine. Nad ei võinud enamalduada
mõistatsevast miljööst, mis ühiskondlikest ele-
mentidest mille usuel, mille abel ja mille
jaone see pöör teinud.

Kuidas kujutasid babuvistid endale ette esimest
etappi kommunismi saavutamiseks? Nad ar-
vasid, et

side, et on taasis organisuuda salawõhing Pariisi, mis omab esauuamad nõgu Prantsusmaal ja millele on agudid eslinna massides ja sõjavägedes ning mis ühes päeval teotab nende agudide abil pööride ning saab võimule. Shida peab tegema see valitsus esmajärgenoras, kes sai võimule. XUM sajandil antud nõmmeuuevimi ehitamise programm oli suurend sneed. Kui Bakuf ja babuistid olus olud puhtad teoretinud, siis nad olus võinud teetuda sellele programmile. Babuistid meistrid väga hästi, et resolutsioonilise valitsus selleks et pütida võimul pühemat püüdi, ta peab viitamaalult astuma sammas rahvamasside huvides, et tõmmata neid enda poole.

Hastad, mis eluolud Babufi vandenõule olid maonduvalt raskesti aastatenu Pariisi kehvis- tule. Pariisi kehvisku kannatas teedeautek püüdukest, lue modanuse pilla eluuis suunen- das vulgi kehvisku vaesust. Selle eluon- raga babuistid olid sunnitud arestama.

Babuistid teotard väga plaani võimse organisuimistest pärast võidunat ülestõuse ja kehviskule materiaalse eluona parau- damisest. Selles nad länsid naugunale jano- künnidest ja "pöörastest."

Bakuviiste poolt väljatöötatud „Ülestõuse
antiv¹“ raägitause, et ülestõuse ajal haarab
rahvas enda kätte valitsusehooned ja kõik
na- ning ühiskondlikud magasinid, mis
asuvad taiduained. Väljantule suunase
igat liini taiduaineid, mida jagatause rah-
vale. Kõik pagarid on kohustatud küpse-
tama leiba, mida jagatause tasuta rahvale.
Need on esimesed aktused, mis võtase tarsi-
tuselt rahva elu parandamiseks.

Ülestõuse lõppedes nehvinnud ei lähe enam
tagasi oma vanadesse halbadesse korteritesse,
vaid nad paigutatause emigrantide, vande-
seltlaste ja teiste rahva-vaeulaste majadesse
ning varustatakse rikkastelt ära võetud küllab-
dase mööbliga.² Kehvinnule antakse tasuta
tagasi kõik pandimajja müüdud asjad.

Rahvas ja valitsus võtab enda hede alla
nende nangeaste naised ja lapsed, kes anna-
vad oma elu selles ülestõuses ning hoelit-
sevad nende eest. Valitsus osutab abi taga-
minsatud patriootidele, autasustab neid ja
aitab neil tagasipöörduda oma perekondade
juurde.

Rikkastelt võetase ära varandus ja jaota-
tase vaeste vahel. Rahvast vana aega
lohutati paljaste lubadustega, kuid need on

¹ А. Бухарин, Забор..., II, lk. 255 jj.

² А. Самар. lk. 287 jj.

saabunud aeg asuda tegutsema. Raske
usuda, et vaevalt megi XVIII sajandi utopisti-
dest sotsialistidest mõtles nende probleemide
üle. Nende kui pubtsementide jaoks need
probleemid ei eksisteerinud.

Kõrvalt nende elementidega, mille resolutsio-
niline valitus näeb enda tuge osle-
mas nel vaeulised elementid, millest on
tarvis võtta ära vaeandus. Need on tarvis
nõrvaldada, mille ainult selleks, et parau-
dada mehaistlu eluand, vaid need on tarvis
nõrvaldada, et teha nad kahjutuks kui vae-
lased. „Kaudse käega on tarvis maha tuuda
meie revolutsiooni vaenlased.“

Nana võim on tarvis nõrvaldada. Kõik
Direktoriiumi ja Nõesaja Nõukogu liikmed
on tarvis anda rahvanõelu nähtu, kes teis-
tab nende üle kohut, nad mõistetakse teema.
Nõelu võib andestada ainult rahvas. Nõelu
haarab enda nähtu ülestõusu komitee, kes
säilitab selle meini täieliku pööride teostumi-
seni. Valitus, mis teeb resolutsiooni on
tarvis tõmmata enda peale. Kui valitus ter-
liselt tahab ühiskonda ümberujundada,
süü ta on sunnitud asuma ümberujunda-
mise teele, kues selleks vastavad poliitilised
tingimused. Sellest said au bahnarstid ja kb.

и. Бюрократии, Заповор..., II, л. 257

les on nende eelis.

Oma agitatsioonilise poliitilise režiimi vastu babuunistid võtsid 1793. a. demokraatliku konstitutsiooni nehestamist¹, mis oli väljateöötatud Kõnvenni poolt jaanuarikuu ajal. Tegelikult nad ei hütanud seda konstitutsiooni igas osas heaks, osalt nad olid selle vastu, rõõfens sublimises erasmandisse. Kuid babuunistid arvasid, et pärast edusat võitu võib seda konstitutsiooni parandada

Lugedes end jaanuarikuu töö jätkuajaks babuunistid arvasid, et pärast edusat võitumist tuleb nehestada resolutsiooniline diktatuur, kuid selle võimud neil olid omapärased.

Babuunistide arvates tuleb pärast ülestõusu moodustada ajutine resolutsiooniline valitus². Kuid nad olid selle vastu, et selle valituse valius rahvas. Nende arvates ei ole rahvas võimeline valima sobivaid isikuid selleks, vaid tuleb moodustada „rahvakoogu“, mis koosneb rahva poolt nimetatud saadikuid, üks saadiku igast departemangust. Selle saadikute nimetaja koostab ja esitab rahvale kinnitamiseks ülestõusu komitee. Hiljem kui babuunistid sõlmisid liidu grupi vanade jaanuarikuu lastega - endiste Kõnvenni liikmetega, siis toodi

¹ vt. Бухарин, Записки..., I, lk. 91

² vt. Тамар, lk. 282 jj.

süa juude täiendusi. Oli otsustatud taastada
Konvent neist isikuid, kes ei olnud osa võtnud
montrevoletsaoniilisest tegevusest.

Babuistide nõukusel revolutsionilise võime
neosseisu kohta olid hõigatud talle aegsast
poliitilisest olukorvast.

Suure tähtsusega oli babuistide peelt välja-
tõetatud dekreed nõiigi valitsemisest. Selles babe-
nistid andsid palju uut võimudes revolutsi-
oniliste utopistidega.

Neude järgi kogu vabariigi rahvastin jao-
tati kategooriasse "kodanikus" ja "välismaa-
lasteks".¹ Välismaalaste kategooriasse avati
nein need isikud, kes ei tee midagi isa-
maa kasuks ja nad en jätud ilma
poliitiliste õigusteta. Isamaa kasuks ei tee mitte
midagi need inimesed, kes ei tegele kasu-
lõnu tööga. Kasulikud töökü puti põllun-
dust, majandust, kalapüüki, laevandust, trans-
porti, näsitööd, sõjaväelist tegevust, haridust
ja ka teaduslikku tööd.

Need isikud, kes tegelesid kasuliku tööga,
need avati kodanike kategooriasse. Üldise
füüsilise töö oli vaidlematuks kriteeriumiks
kodanike õiguste saavutamisel. Naisete
tööga oli aqa teine asi. Naisete tööd ei peetud
kasulikuks töökü, kui sellega tegelevad isikud

¹ M. Бухарин, Зарождение... II, lk. 303 jj.

ei erita teadised selle kohta, et nad on kodanikud. Kõik poliitilised õigused anti kodanikele, kuna aga välismaalased jäeti neist ilma.

Selleks, et vabariigi eksistents võrdsus ja vabadus, selleks on tarvis et kõik kodanikud võtaksid osa riigi juhtimisest ja seaduste väljatöötamisest.¹ Kui selleks moodustatakse üldine klass, kes kannab tegelena seaduste väljatöötamisega, siis vasti see klass leiab, et nad on vaimult nõrgemal taset ja seega saab ära võrdsus. Sõltumata on tähtis, et kõik kodanikud võtaksid osa seaduste väljatöötamisest ja vabariigi juhtimisest. Välismaalased aga on emaldatud poliitilisest elust, neil on keelatud ühisnõudlikest neolevatest osavõtmise. Nad on pideva administratsiooni järelvalve all, kes võib neid saata välja oma elukohtast ja paigutada vanglasse.

Neomunide vastuvõtmise kodanike kategooriasse teinud pidulikult.² Neomunid ilmusid kodanike neolevatele, et lasta oma niminanda kodanike nimekirja. Seda küsimust arotati ja pärast arotamist neomunide selgitati neid õigusi, mis nad saavad ja kohustus, mis neil tuleb täita isamaa vastu. Neomunilt küsiti, et kas nad on kodus nende

¹st. Бухарин, Записки..., I, lk. 216

²st. Samas, lk. 320 jj.

ettepanemiselega. Need, mis vastasid sellele ettepanekule, anti välja vabariigist. Lõelajätkule ja riigipea rahel sõlmiti vastas leping, mille anti valdusmäärigid ja kodanike riiklus. Kodanikeus vastusõelud keerumised teostati selle suure sündmuse puhul ja nende nimised kanti kodanike nimekirja. Seejärel anti igale uuele kodanikule vastas sõjaväeluse ja rekrutatsioon, millele oli gravueitud tema nimi, sellest et maksis oma eluga seda, mis talle usaldatud riigi pealt. Kõik need uued kodanikud muu sumari peavad osa võtma rahvaosakolikutest, mis antakse riikliku noma võtmeti.

Iga kodanik on kohustatud kaitsma oma isamaad ja sellepärast kõigile kodanikule antakse ulvad, muu aga välismaalastelt nojatakse need ära. Juba varauul hantatuse lapsi sõjaliselt õpetama ja selleks on erilised laagrid, mis teostatakse sõjalist väljaõpet. Armeu keerme ainult kodanikest. Iga prantslane peab teenima armeu 5. a. 20-25 eluaastani. Armeu asub laagris piis vabariigi piire kui ka sseriigist, et kindlustada vabariigi julgolekut. Armeus tulemusel nimetatuse rahva pealt teatud ajans ja nad

vahetuvad tihki. Vabariik maksab neile, kes
muuluvad aimes noorsoo igal aastal
sõjalist pajunit. Samuti nagu kõik teised
kodanikud sõjaväelased varustatause
korteri, riietuse, valgustuse ja müüliga. Kõik
sõjaväelased elavad üheskoos oma üle-
miste järelvalve all.

Välismaalasi lügitati meil kahtlasteks ja
mittekahtlasteks.¹ Kahtlaste välismaalaste
jaoks olid ehitatud eilised vanglad,
muhu neid paigutati. Mangauta, St. Honoré,
Sleri, Oléroni ja Rhi saartel olid asuta-
tud eilised paranduslaagrid, muhu saa-
di sunniti tööle kahtlased välismaalased.
Need vangistatud, kes töötasid hästi
ja üldse näitasid paranemist, võisid
pöörduda tagasi vabariigi territoriumile
ja neile antakse kodaniku õigused.

Välismaalaste eluolud (vaimulikud,
aaded, lunduv osa kodanusest ja intelli-
gents) on halb, nende es on sulunud
kõik neosolenute unust, mis lähenda-
tause maa poliitilise elu müstisusi ja lah-
kelt on veel avatud vanglate unust.

Sega me näeme, et babuistide poolt
kehtestatud vabariik on töötajate vaba-
riik. Sega pidi see mis riiklik korrald.

¹ St. Бюроаппарату, Заповор..., II, л. 306

des kujutama endast omapärast töötajate
diintatunni, kuid see ei oleud veel prolet-
ariaadi diintatunni. Selle ideeni babuiss-
tid ei saanud teista, sest selline poleud
veel eluseid tolleaegses Prantsusmaa sotsi-
aalses eluonnes.

Tähtsat osa ühiskondlikus elus omab ka
kasvatus.¹ See on väga tähtis uue süsteemi
teostamiseks. Tuleb kasvatada inimesi elama
vabaduses ja võrdsuses. Seda eesmärgi täidab
mõistlikult ühiskondlik kasvatus koolis, mis
tekitab täielikult vabariigi juhtimisele. Kuid
see kasvatus algab juba varem. Juba iga
inimese sündimisel vabariik jälgib ta kas-
vatuse järel, heiditab ta eest, kaitseb teda
ohtude eest ja paneb ta kasvatusmajja,
kus kasvatatakse lapsi. See kasvatus peab
olema rahvuslik, ühiskondlik ja võrdne.
On tarvis, et kõik noored inimesed juba
varakult õpiksid nägema kõigis oma kaas-
kodanikes nende

Igas rajas on tuleb asutada kaasa kasva-
tusmajja, üks tütarlastele ja teine poistele.²
Kohad hästi valitud, looduslikult kena-
rõhkas, jõgede ja järvede läheduses. Nendes
kasvatusmajades lapsed pidid omaenda
teadmisi ja õppima teotama. Tütarlastele

¹ St. Fyodorov, Zarokop..., I, lk. 373jj.

² St. Samar, lk. 377jj.

õpetatavate ning kasvatusmajades näitööd ja
põllutööd. Peitid lähivad kasvatusmaja-
dest laagrilisse, kus võib antavast sõjalist
õpetust. Ka pärast seda kui nad on kau-
tud kodanike nimelise ja vabariik tegeleb
nendega nende kasvatamisega. Tähtsat kohta
kasvatustöös on enam südame kasvata-
mine.¹ Noorsoo tuleb kasvatada armastust
ja teadust oma isamaa vastu. Tuleb keelit-
seda sellele, et noortegu elades neos
õpiks hindama ja armastama oma kaas-
kodanikke nagu oma õdesid ja vendi.
Samuti on tarvis keelitseda hoiduse
est,² sest seda on tarvis igal vabariigi
kodanikul. On tarvis, et iga kodanik os-
kaks rääkida, lugeda ja kirjutada oma
ema keeles, sest posti kaudu saab pidada
sõidet maa ühisvõrke osade vahel. Tarvis, et
igakuine oskaks arvutada, tunneks oma
maa ajalugu ja seadusi. Samuti on tarvis,
et mõni kodanikud tunneksid topograafiat
ja statistikat. Selleks, et loetada mit lõp-
likku süsteemi selleks on vaja hoidust
ja magust. Ilma hoiduseta on võimalik
ehitada ühis mit ühiskondlikku nõrda.
Ka meil Noorsoo Lühend teostatavuse
haraldast hoiduse juurutamist, selleks

¹ vt. Fryokapponi, Sarokop..., I, lk. 380

² vt. Samas, lk. 383

et ülemlana kommunisti.

Babunistid tahtsid kehtestada vabariigis suure kommunisti. Sellele kommunisti au-
tause üle müümata rahvusvarandused, noolituseni vaenlastelt konfiskeeritud varandused, emanike poelt hoiemata jää-
tud maad jne. Selle kommunisti liikmeks võib olla iga prantslane, kes loobub kom-
munisti kasuks kogu talu kuuluvast varandusest ja kohustub pühendama kom-
munistile täielikult oma isiksuse ja töö. See ei ole mille seda lüni kommunistlik ühiskond, millest unistas Owen.

Selles kommunisti üleshitamise plaanis babunistid ei anna midagi uut ja hoo-
tavat võrreldes Morilly "Leoduse koodu-
siga". Morillyl oli elmas kommunistliku ühiskonna üleshitamise plaan. Kuud ta ei näidanud teid selle ühiskonna kehtes-
tamiseks kaasajalt ühiskonnalt. Babu-
nistidele oli see müstisus aga tähtsaks, peamiseks müstisuseks ja selles suhtes enam babuunism suurt tähtsust.

Alguks kommunisti koosneb inimestest, kes astuvad sinna vabatahtlikult. Babu-
nistid avasid, et kommunisti astub meliki kehastu, kes kaotab vähe loobudes erama-
1. vt. Fyodorov, Zarokop..... II, lk. 307jj.

düst, mida mil peasegu üldse ei ole.

Kommuuni liikmeteks on ka vanad inimesed, kes on saanud 60. a. vanuse ja ei suuda enam töötada ning samuti ka invaliidid. Samuti ka noored, keda kasvatakse kasvatusmajades on kommuuni täieõiguslikud liikmed.

Rahvuslike kommuuni varandust kasutavad ühiselt kõik tema liikmed ja kommuun hooldab oma liikmete vabastu täieliku rahuldamise eest.

Rahustliku kommuuni juhtimist teevad tema liikmete hulgast valitud vastavad isikud.

Isik, kes ei astu kommuuni, säilitatakse erasomandus ja neid hakatakse nimetama välismaalasteks ning neilt on ära võetud kõik poliitilised õigused.¹ Kuid peale selle peavad nad maksma riikist väljarahvamaksu riigile — kommuunile. Lõpuks erasomandus on muutunud erasomandusest ainult siis, kui nad saavad seda mõne tööjõe eksploateerimisel. Kuid sel juhul kui eksisteb rahustlik kommuun, siis nad saavad teha tööd, kes oleksid neis töötama nende juures, selle asemel et astuda kommuuni, ja

¹ vt. Бюроаппарату, Барокор..., II, lk. 319

separast paljud loobuvad eramaandist ja astuvad kommuuni.

Rahvuslike kommuuni majandus kaob babuistide projektides sügavalt tsentraliseeritud iseloomu.¹ Kommuuni majandusliku ühtsuse kandjaks on tema tsentraliseeritud administratsioon, mis kogub andmeid kommuuni jõududest ja vajadustest ning vastavalt sellele teostab tööliste jaotamist üksikute kommuuni osade vahel.

Babuistide arvates kommunistlikus korras suured linnad kaovad ja rahvas hakkab elama nälades lihtsates majades, mis asuvad teislikult sobivates kohtades.² Need majad, kus inimesed elavad, on lihtsad, kuid väga puhtad. Finult ühisuondlikud heoned nagu amfiteatrid, tsirkused, kanalid, sillad, ühisuondlikud laod, arhiivid ja raamatukogud kaunistatakse arhitektuuriliselt.

Samasugune olukord on ka riietus ja mööblis.³ Selleks, et kõik oleksid õnnelikud on tarvis, et ükski kodanik ei erineks teistest. Separast on tarvis, et kõik kodanikud valiksid välja riietuse, mis neid rahuldaks teistest rahvastest. See riietus peab olema lihtne ja kordaline. Kuid igal

¹ vt. Экономическое строительство, II, lk. 315

² vt. Самос, I, lk. 306 j.

³ vt. Самос, lk. 310 j.

vanuse klassile oli enamusega riietus ja varustus
töö jaoks oli eirrietus. Näitena kodaniku
kandis töökojas teist ülikonda, mida ta
ei kannud pidupäevadel ja koosolekul.
Tütarlaste riietus eenes naiste riietusest.

Kogu kommunisti majandamist teosta-
takse kõigi tema liikmete ühisele jõule.¹ Töö
on kohustuslik kõigile kommunisti liikmetele.
„Leoduse tahtel kõik inimesed on kohusta-
tud töötama. Kegi ei tohi loobuda tööta-
mast.“ Tööst on vabastatud ainult istunud,
kes on 60. a. vanad ja invaliidid. Kool
on õigus õue liikule elule ja kommunist peab
keelitsema nende eest, sest vabariik on saa-
nud neidelt kogemusi ja nad õpetavad
noormei.

On tarvis, et sel ajal kui ühed tegele-
vad künni, külvil ja lõikusga, siis teised
ehitaksid maju, ühiskondlikke hooneid,
teid, kanäleid, sildu; kolmandad valmis-
taksid mööblit, laenu; neljandad tegelek-
sid majandusega; viiendad tegeleksid
metallide töötlemisega jne. Nõustatult anna
erialale on kodaniku klassidest, nad
on kas käsitöölised või põlluharijad.

Eriti rasmed ja ebansuldivad tööd kos-
tatatakse kohustuse korras.² Nendist peavad

¹ vt. Tsyonappensu, Zarobep..., II, lk. 310ff.

² vt. Samas

osa võtma kõik kodanikud ja töötama vastavalt oma jõule. Kodanikud, kes vabatahtlikult teebusid eramaandist ja astusid kommunisti liikmeks, ei ole nohestatud osa võtma raskest tööst, kui nad on 40. a. vanad ja enne ei teinud masina-tööstuses.

Need bakunistid eenevalt XVIII sajandi utepistidest - sotsialistidest avasid, et mehaanika ja keemia edusammud võivad tulevikus kergendada tööd. Nad said au masinate rakendamise progressiivsest tähtsusest ühiskonna teenistusse.

Kõik üljäänud tööd tehakse ära nende kodanike poolt, kes on spetsialiseerunud vastaval erialal.

Bakunistid avasid, et inimene teeb oma tööga siis palju rohkem kasu, kui tal on selles töös teadmisi ja kogemusi. Ja selleks on tarvis, et iga kodanik töötaks oma mindlal erialal. See jaotamine erialade kaupa algab juba ühiskondlikes kasvatusmajades.

"Maafundusliku deureedi" projektis öeldakse, et "iga kommunisti liige annab talle oma töö, milleks ta on võimeline, töötades kui põlluharija või käsitöeline."

¹ Бухарин, Записки..., I, л. 408

Tähtsamat näänib see asjale, et bakunistid kuulutavad kohustuslikuks füüsilise töö. Selle töö tegemine on iga kodaniku aukohtus. Tein teised funktsioonid teostavad kodanikud vabatahtlikult oma arvanägemise järgi kohustuslikust tööst vabal ajal. Sel- list läbi funktsioonide hulka on paigu- talud sport, poliitiline tegevus, õpetamine, töötegevus jne. Küsimus näibest tööst, teaduse ja kunsti osast tulevases ühis- konnas, tekitab bakunistide hulgas vaid- lusi. Suurem osa nendest väitis, et tea- duse ja kunsti kasv hävitab võrduse. Kunst, nähtisid nad, arendab ise, rikub käitumisharjumid, inimeste teadmised kas-uvad ja see kõik loob pinna võrduse hävitamiseks. See väikekodanlik õpetus on bakunistidel üle võetud Rousseault ja vasempoolsetelt jaohiividelt, kellega Babeuf oli tihedalt seotud.

Marx ja Engels "Kommunistlike partei manifestis" näitavad, et kirjandus, mis käib kaasas proletariaadi liikumisega kodanlikes revolutsioonides veel ajal, sünnitab asnetismi ja võrdustamist. Sellised reaktsioonilised tendentsid on ka baku- nistide propagandas.

¹ A. Бухарин, Записки... I, lk. 294

Kommunen tagab igale oma liikmele¹ teis-
 linnu ja mugava elamu, riieiduse töö ja vaba
 aja jaoks, puukillase või villase koostöös
 rahvusliku noortühmiga. Kommunen tagab
 samuti oma liikmele kütte ja valgustuse,
 pesupesevõime, vajaliku hulga teiduaineid
 — loba, liha, linnu, kala, mune, veid,
 vetni, juurvilja, puuvilja ja teisi produkte,
 mis vajalikud eluks. Samuti annab kom-
 munen oma liikmele tasuta arstiabi.

Kommuneis pannakse kehtima rangem
 tarbimiskommunist² (kuni kõigi liikmete
 nõustustliku osavõtmiseni ühiskondlikest
 söömaagadest). Babeuf arvab, et on tar-
 kis kindlustada igale inimesele küllus
 oma eluvajaduste rahuldamiseks ja
 sulguda kõik teed inimestele kasu saa-
 miseks. On tarvis moodustada teitlus-
 tusadministratsioon, mis kirjutab üles kõik
 inimesed ja produktid ning teostab pro-
 duktide jaotamist nõrdselt kõigile. See,
 mida ei saa jaotada, see peab olema
 ära veelalud. Nüüriste väljajagamise
 toimub administratsiooni poolt ühiskond-
 lise magasiinidest, mille tulevad kokku
 kommune liikmete töösaadused.

Rahvusliku kommune juhtimist loostuse

¹ vt. Бюрократизм, Зарков..., II, lk. 313

² vt. Самас, lk. 314

nõrgema riigivõimu peelt juhtimise kergendamiseks jaotatakse vabariik provintsideks. Igas provintsis on oma administratsioon, millele allub departemangu administratsioon. Provintsi administratsioonid teatavad nõrgemale administratsioonile vastavatest seisidest ja vajadustest.¹ Kõrgema administratsiooni koostab iga ringkonna jaoks tööd elatuse plaani, hoolitseb provintside vajaduste eest, et säilitataks heelmalt vilja ülejääke viljainalduse juhuks. Administratsioon kui võimalik hoolitseb selle eest, et sealt departemangust, kus on võlja ülejääke seda müüdaks sinna, kus sellest on puudus.

Kommuun hoolitseb ka transpordist. Selleks määratakse eelised isikud, kes tegelevad transpordi juhtimisega.² Iga kommuun vastutatakse küllaldase arvu transportvahenditega. Kommuuni liikmed ise teostavad järelvalvet nende asjade üle, mida veetakse ühest kommuunist teise ja seda lühakse ainult puudejääkide korral.

Maajanduslik vahetus teiste riikidega toimub väliskaubanduse monopoli alusel. Igasugune kaubandus välismaaga on

¹ st. Бюропроект, Заповор..., II, lk. 316

² st. Самос, lk. 318 jj.

vaugelt melakud. Saubad, mis teodud välis-
maalt enamusmeeste poolt konfiskeeritakse
rahvuslike kommuuni kasuks. Selle sea-
duse rikkujaid karistatakse karmilt. Naba-
riin hange rahvuslikele kommuunile
vajalikud ained välismaalt põllumajan-
dus- ja käsitöösaduste ülejäänide vahet-
amiseks tuleb. Selleks lemmingiks on ehitat-
ud laod piiridel. Lõrgem administrat-
sioon enda agentide kaudu peab läbi-
rääkimisi välismaalastega ja need üle-
jäägid, mida nad tahavad vahetada aset-
takse ladudesse ja sealt nad saavad vastu-
seotud saubad.

Selles ühiskonnas on enamus kodanikest
mausemausmisesest vabad. Mause mause-
vad ainult need kodanikud, kes ei ole kom-
muuni liikmed. Mause on küllaltki
suured ja need võetakse sisse natuma.

Siserõlg annuleeritakse,¹ kuid välisrõlgade
tasumise riigi poolt jätkub. Iga kodaniku
rõlg annuleeritakse kui ta astub kommuuni
liikmeks. Nabariin võtab enda peale koda-
nike rõlgade tasumise välismaalastele.

Lõpuks nabariin katkestab raha val-
mistamise.² Raha, mis on kommuuni
kasutuses, seda tarvitatakse ainult välis-

¹ vt. Бюджеты, Записки..., II, lk. 320 j.

² vt. Тамас, lk. 321

maastatelt vajaline kauba ostmiseks. Need
istandid, kes ei ole kommuni lükked ja
kes annavad raha kommuni lükkele,
kaiustatakse karmilt. Kulla ja hõbeda
sissevedu katkestatakse.

Pärandaomne õigus tühistatakse. Narandus,
mis kuulub erainikele läheb peale nende
summa kommuniile.

Selline oli Babeufi õpetus, mille aluseks
oli nõuduse idee. Babuustide õpetus on
nüüd utopistlik, aga selles on palju uut
nõudeid oma õpetaja Morelly õpetusega.
Babuustidel on primitiivne arusaamine
klassist ja selle osast. Babuustid ei olnud
suutelised ära lahendada sotsiaalse revo-
lutiooni küsimusi, sest selle aja sotsiaal-
setes tingimustes, kus ei olnud veel välja-
rõhunenud proletariaat ei olnud võimalik
luua õiget sotsiaalset teooriat.

Babuustide õpetus on nagu vahpealne
tüli revolutsioonilise ratsionalistliku sot-
sialismi ja XIX sajandi kommunismi vahel.
Ilma babuustide õpetuse uurimiseta ei
saa meil sta sotsialistlikku mõtte areu-
gut.

Vanduslik Lõruti

Lõppõna.

Prantsuse revolutsiooni eesmärgiks oli feodalismi likvideerimine kapitalismi kindlustamiseks.

Prantsuse kodanlik revolutsioon täitis selle oma ülesande ning saavutas püstitatud eesmärgi. Ta andis puustava hoo feodalismile ning avas avara aengu tee kapitalistlikule tootmisviisile. Ta ".... rajas kodanluse puhta võimu sellise klassikalise algusega, nagu mille ükski teine Euroopa maa".

Tööstuse alal kaotas Prantsuse kodanlik revolutsioon tsunftisüsteemi, reglementatsiooni ja muud kitsendused ning andis tööstusele vaba arenguvõimalused. Prantsuse kodanliku revolutsiooni andis võimalusi tööstusele võtta vastu laiendamiseks ja eelte tööstushaude tekkeks. Kapitalistlik tööstus sai vaba arenguvõimaluse.

¹ L. Marx, Louis Bonaparte XVIII brüümään, lk. 8

Koos sellega kasvab ka tööstusega kasvav
plekiline element, kes müüd suretase suure-
male massidena koonu ja kes üha rohkem
hannab tundma oma jõudu

Kuid Prantsuse revolutsioonil oli ka pira-
tusi ja just selles suhtes, et ta ei kaotanud
ekspluaterimist vaid asendas ainult ühe eks-
pluaterimisviisi teise feodaalse kapitalist-
linuga. Feodaalse teotmissuhete asemel
astus vaba konkurents koos sellele vastava
poliitilise ja ühiskondliku monarha, modan-
laste klassi majandusliku ja poliitilise väi-
muga. Kodanlus „... leeb endale maailma
oma näo järgi.“¹

Prantsuse revolutsioon oli ka revolutsiooniks,
mis oli täielikult hestnud endalt religioos üü
ja kus võitlus teinud avalikult poliitika
liini mööda. Ta oli ka ülestõus „... mil-
les võitlus oli müüdnud lõpuni, ühe võitleva-
test pooltest täieliku hävitamiseks, nimelt
aristokraatia ja üüni teise täieliku võidnu,
nimelt modanlust“²

1794. a. lõppes Prantsuse kodanlik revolüt-
sioon, sest ta oli täitnud oma ülesande. Väi-
mule sai müüd suurekodanlus, kes nohe asus
liikviduima demokraatlikke saavutusi ja üüdü-
lustama oma eluorda. Töötavate masside

¹ Marx ja Engels, Kommunistliku partei manö-
fest, lk. 34

² Шаповал и Дурново, Коммунизм, том XVI, т. II, lk. 300

eluviisid muutus täiesti väljakuulutatama-
tuks. Sel perioodil algas ka proletariaadi
väljakujunemise protsess plebeilistest massi-
dest. Nendes massas teadmised sellest, et
muudatused poliitilises korras ei paranda
nende viletsat eluviisi ja nad hakkasid
otsima uusi teid selle lahendamiseks. Nad
olid veendunud, et need on asjata oodata
aki neidelt, millele revolutsioon on annud
nõime. Proletariaat ei suutnud küll täp-
töödada eelset maailmavaadet, kuid selle
algelemendid olid juba olemas.

Bakuninski liikumine, mis tekkis 1796.a.
oli selle protsessi poliitiliseks kujutuseks,
sest bakunistid andsid prantsuse tööta-
vate masside etingutele kindlad normid,
andsid sellele organisatsioonilise väljenduse.
Selle liikumise juhid enamuses pärinesid
demokraatliku intelliigentsi hulgast, kes astu-
sid revolutsiooni teelga parandada masside
sotsiaalsed eluviisid.

Bakunistid võtsid oma õpetuse aluseks
nõrdsuse idee, et kõik inimesed on loodud
nõrdselt. Kuid bakunistide õpetus oli ul-
pistlik, sest kolleagues sotsiaalses elukorras,
kus polevad need proletariaadi, oli võimalu-
luna täielikku õpetust.

Kuid sellel õpetusel oli hoolimata nendest puudustest ka palju väärtusi. Ta tegi suure sammu edasi võrreldes prantsuse kodanlike revolutsiooniliste utopistide sotsialistide ja kommunistidega. Erinevalt nendest babuistid olid revolutsioonid-
prantsud.

Babuistide vandenõu puustati, sest tal tal polnud veel võimalik teostada ühistõugu, kuna rahva jäud oli muutud pärast friiali ühistõugu mahasurumist.

„Kommunistliku kavatsus ei täitunud, kuna taliaegne kommunism oli veel liig teoreetiline ja pealiskandne, ja inimhinged ei elanud selles veel küllalt arenenud.“

Kuid hoolimata sellest oli babuistide õpetusel suur ajalooline tähtsus.

„Revolutsiooniline liikumine“, kirjutas 1845. a. Marx, „mis algas 1789. a. „Sotsiaalses ringis“, mille ta teinud meeskonnas oli peastudajaks Leclerc ja Roux ja mis lõpuks sai ajutiselt naatuse osaliseks koos Babeufi vandenõuga, — see liikumine kutsus ellu kommunistliku idee, mis pärast 1830. a. revolutsiooni Prantsusmaal ülesti esle tõsteti Babeufi

¹ Маркс и Энгельс, Сочинения, том I, л. 527

sõbra Buonarroti poolt. See idee, järje-
mindlalt töödelduna, ongi idee uuest
maailmakorrast¹

¹ Маркс и Энгельс, Сочинения, том II, с. 132.

Kasutatud kirjandus

Marxismi - leninismi klassikud.

1. K. Marx, Kapital, esimene köide, Tallinn, 1953
2. F. Engels, F. Engelsi esseid kolmandale trükile, K. Marx, Louis Bonaparte kaheksateistkümmes sünniaast, Tallinn, 1952, lk. 7-9;
3. F. Engels, F. Engelsi kirjeldatus, K. Marx, klassi- võitlus Prantsusmaal aastail 1848-1850, Tallinn, 1951, lk. 3-25;
4. F. Анкельс, Развитие социализма от утопии к науке, К. Маркс и Ф. Анкельс, Социализм, том XVI, часть II, (i.k.) 1936, lk. 286-308;
5. К. Маркс и Ф. Анкельс, Чехи движения за социальное преобразование на континенте, Социализм второе издание, том I, Москва, 1955, lk. 525-541;
6. К. Маркс и Ф. Анкельс, Святое семейство,

Солнечная, том II, Евро-
пейское издание, Москва, 1955,
л. 3-230;

7. К. Маркс и Ф. Энгельс, Китай. Революция в Ки-
тае и Европе, К. Маркс и
Ф. Энгельс, Солнечная, том
IX, Москва, 1932, л. 311-318

8. К. Маркс ja F. Engels, Kommunistilise partei
manifest, Tallinn, 1951

9. N. S. Lenin
Dialuminiüksimise ajalooat,
N. S. Lenin, Teosed, 31. köide, Tal-
linn, 1955, л. 307-327.

10. N. S. Lenin, Kontseptsioonide arengi-
tunnused, N. S. Lenin, Teosed, 24.
köide, Tallinn, 1954, л. 492-494;

11. N. S. Lenin, Kõne transporditöölise üle-
venemaalisel kongressil 27. mär-
tsil 1921, N. S. Lenin, Valitud
teosed, II köide, Tallinn, 1946,
л. 563-571.

12. N. S. Lenin, Sõda ja revolutsioon, N. S. Lenin,
Teosed, 24. köide, Tallinn, 1954,
л. 365-388

13. N. S. Lenin, II Internatsionaali vabalt, N. S. Lenin
Teosed, 21. köide, Tallinn, 1953,
л. 179-229

14. N. S. Lenin, ÜK (B)P seitmes kongress b.-s.

määril 1917.a., N. J. Lenin, Teosed,
2. j. väide, Tallinn, 1954
lk. 65-133;

Ilms kirjandus.

1. Алексеев-Попов, „Социальный кругок“ и
его политические и социаль-
ные требования (1790-91 гг.),
Из истории социально-поли-
тических идей, Москва, 1955,
л. 299-339
(= Алексеев - Попов, „Социаль-
ный кругок“....)
2. Брtoa, М. История рабочего движения
во Франции, том I, Москва,
1953
(= Брtoa, История....)
3. Буонарроти, Ф., Заговор во имя равенства,
том I-II, Москва - Ленин-
град, 1948
(= Буонарроти, Заговор...., I, II)
4. Волкин, В. П., История социалистических
идей, том I, Москва - Ленин-
град, 1928
(= Волкин, История....)

5. Волшк, В. Я., Очерки по истории социализма,
Москва-Ленинград, 1935
(= Волшк, Очерки....)
6. Волшк, В. Я., Хрестоматия по социально-
экономической истории Европы
в новое и новейшее время,
Москва-Ленинград, 1929
(= Волшк, Хрестоматия....)
7. Волшк-Тарн, Французская буржуазная рево-
люция 1789-1794, Москва-Ленин-
град, 1941
(= Волшк-Тарн, Французская
буржуазная....)
8. Добролюбовский, Л. Я., Периодизм, Одесса, 1949
9. Доманье, М., Фабри и заговор Равенн, Ленин-
град, 1925
(= Доманье, Фабри....)
10. Кунов, Г., Борьба классов и партий в
великой французской революции
1789-1794 гг., Москва-Петроград,
1923
11. Куликовский, Ю., Исторические условия триада
во Франции с 1789 по 1949, Москва,
1950
12. Манфред, А., Французская буржуазная рево-
люция конца XVIII века (1789-94)
Москва, 1950

13. Шатвез, А., Борьба с дороговизной и социальное движение в эпоху террора, Москва - Ленинград, 1928
(= Шатвез, Борьба....)
14. Шатвез, А., Французская революция, том I, II, III, Москва - Ленинград, 1929
15. Мелье, Ж., Завещание, т. I, II, III, Москва, 1954
16. Норелии, Лоджис природы, Москва - Ленинград, 1947
17. Новая история в документах и материалах, (i. n.), 1934
18. Торшинов, Б., Крестьянские и плебейские движения XVII - XVIII вв. во Франции, Историк - марксист, книга 4/74, 1939
19. Парли, Е. В., Крестьяне и рабочие во Франции в эпоху Великой революции, Санкт - Петербург, 1914
(= Парли, Крестьяне и рабочие....)
20. Парли, Е. В., Рабочий класс во Франции в эпоху революции, часть I, II, Санкт - Петербург, 1909
(= Парли, Рабочий класс..., ч. I, II)
21. Парли, Е. В., Рабочие национальных мануфактур во Франции в эпоху революции (1789 - 1794) Санкт - Петербург, 1907

(= Шарль, Работы национальни...)

22. Шарль, Е. В., Жерминаль и кризис, Москва,
1951

23. Щеголь, Я. П., Заговор Габсбурга, Ленинград,
1927.

Sisukord.

Sissejuhatus	lv. 2
Prantsuse töötavate masside olukord kodanliku revolutsiooni ajal	lv. 9
Utopistlik sotsialism Prantsuse kodanliku revolutsiooni eel ja revolutsiooni ajal	lv. 46
Bakunistlik liikumine, salaorganis- atsiooni moodustamine ja tegevus	lv. 69
Bakunfi õpetus	lv. 102
Lõppsõna	lv. 125
Kasutatud kirjandus	lv. 130